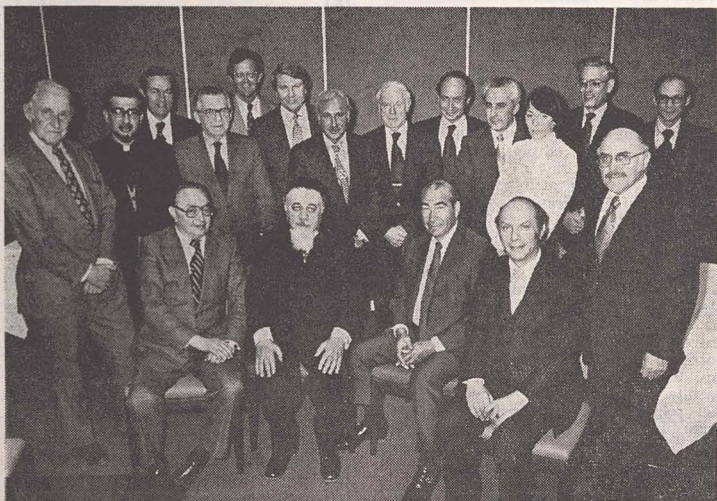

VIZITA ÎN S.U.A. ȘI R.F.G. A EMINENȚEI SALE D, ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

În mijlocul conducătorilor și al unor personalități ale vieții evreiești din S.U.A. La stînga Eminenței Sale: d. Ion Datcu, ambasadorul R. S. România la O.N.U.

Așa cum am anunțat în numărul nostru precedent, la 11 aprilie a.c., Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești (M) din R. S. România a părăsit țara plecând în S.U.A. spre a participa la importante reuniuni evreiești internaționale. Frunții iudaismului american au făcut și de data aceasta o primire plină de adînc respect și caldă cordialitate conducătorului nostru spiritual. În cele câteva zile ce le-a petrecut în S.U.A., Eminența Sa a trebuit să facă față unui program deosebit de încărcat, spre a da curs numeroaselor invitații primite din partea marilor organizații evreiești și a unor personalități proeminente din fruntea vieții religioase, culturale și sociale a iudaismului american.

Eminența Sa a sosit la New York în seara zilei de 11 aprilie, fiind întâmpinat la aeroport de numeroși reprezentanți ai organizațiilor evreiești, prieteni etc. printre care d. rabini Arthur Shneer și Israel Mowshowitz și alții.

Programul de activitate al Eminenței Sale a debutat cu o ședință de lucru cu conducerea Joint-ului. Președintele acestei însemnate organizații, d. Jack Weiler, a salutat cordial pe eminentul conducător al obștei evreiești din România. Într-un spirit de colaborare și deplină înțelegere au fost discutate probleme legate de programul de asistență pe care F.C.E. (M) îl desfășoară cu sprijinul material al Joint-ului.

În cadrul unei conferințe de presă ce a avut loc în aceeași zi, Eminența Sa a prezentat reprezentanților presei americane activitatea și realizările obștei evreiești din România, în mod deosebit programul de ajutorare a coreliștilor bătrîni, bolnavi, lipsiți de familie, acțiune socială profund umanistă, desfășurată de F.C.E. în colaborare cu Joint, cu înțelegerea deplină a conducerii statului român. Eminența Sa a înfățișat presei eforturile eroice ce se fac în România pentru înlăturarea urmărilor puternicului cutremur din 4 martie, precum și măsurile luate în acest sens în cadrul obștei evreiești. Reprezentanții presei au pus numeroase întrebări, primind răspunsuri pe deplin edificatoare.

La 13 aprilie d. Șef rabin a luat parte la o masă oferită în onoarea d-sale de către Anti-Defamation League-Bnei Brit. În aceeași zi a luat cuvîntul la o adunare publică organizată de United Jewish Appeal. Expunerea a fost urmărită cu viu interes.

A doua zi United Jewish Appeal a oferit o recepție în onoarea distinsului oaspete. Frunții acestei organizații — care organizează și execută acțiunea anuală

(Continuare în pag. V-a)

Bethar, anul 135...

Acum aproape două milenii, în aceste săptămîni de vară au pierit pe drumurile aride ale pustului mii de tineri, discipoli ai marelui Akiva. Bîntuia o ucigătoare epidemie printre cele câteva zeci de mii de elevi ai lui. „Askara” era numele bolii. Zilnic erau găsiți morți sute de vîlăstare tinere, pline de viață. Ei nu au mai ajuns să vadă porțile înflorite ale sărbătorii. Dar în a 33-a zi se împlină un miracol: epidemia încetă. Pentru o zi numai! Ziua este o oază: un izvor, un cîntec timid, cu nuanță de steașă voioșie.

Să deschidem cartea istoriei și să citim din ea.

„Fumeau încă ruinele marelui templu. Vulturul roman nimicea pe întreaga întindere a Iudeii ultimele grupe de zeloti. Cei rămași sub jugul crotopitorilor îl așteptau pe Mesia. Invățații care prin minune au supraviețuit marelui mîcel umblau din sat în sat și învățau poporul Legea, încredințați că ea singură e dătătoare de curaj și mîngiere.

Printre aceștia se afla și Akiva ben Iosef. Akiva fusese păstor în slujba bogătașului Kalba Savua și ajunsese după 24 ani de studii cel mai de seamă învățat al timpului său. Și el, ca și colegii lui, cutreera satele și orașele și propaga Legea. Dar nu numai Legea. Akiva învăța tinerii satelor să tragă cu arcul. Și-i mai învăța să aștepte ziua de mine cu răbdare, dar și cu hotărîrea nestrămutată de a-l zdrobi pe asupritori.

Adrian se urcă pe tronul Romei. El își găsi imperiul frîmțat și neliniștit. Popoarele aflînd că Traian murise, se pregăteau să-și recucerească independența. Pentru a avea liniște, Adrian adoptă sistemul concesiilor. Evreilor le permise să-și reclădească templul din Ierusalim, ceea ce era a favoare deosebită. Reclădirea începu imediat. Dar, probabil, în urma unor unelții, Adrian reveni asupra ordinului dat și autoriză reclădirea templului aîurea, în nici un caz la Ierusalim. Era piecătura care făcu se să reverse paharul.

Akiva nu mai putea influența evenimentele. Poporul se organiza pentru răcoala și în fruntea lui apăru Simeon — fiul stelelor. Simeon era un viteaz necunoscut, care se ivise din popor, așa cum se iveau în trecut îndepărtat al istoriei evreiești judecatorii. Tatăl lui se numea Koziba. Rabi Akiva însă îi schimbă numele în Kohba (stea) făcînd o apoteotică aluzie la viziunea mesianică a Bibliei: „A apărut o stea în Iaacov”. Akiva și toți cei ce veneau în contact cu el erau fascinați de personalitatea lui. Marele învățat îl adora fiind convins că e Mesia. Bar Kohba se trezi deodată șeful necontestat al unei mari armate. Tineretul satelor, zeci de mii de elevi ai lui Akiva, se adunară sub steagul lui. Legionile de ocupație sînt nevoite să cedeze. În mai puțin de un an (132—133 e.n.) Bar Kohba cucerește 50 de cetăți. Adrian

trimite întăriri, dar fără rezultate. Iureșul elevilor lui Akiva era de nestăvilit. Ierusalimul căzu și Simeon bătu monezi în amintirea recuceririi independentei.

Vreme de doi ani totul a mers bine. Dar la capătul acestui răstimp fu numit pentru reprimarea răcoalei iudee Iulius Severus, cel mai iscusit general al imperiului roman, adus tocmai din Britania, după ce dusesse acolo la bun sfîrșit o singeroasă campanie. Severus își dădu seama că nu le va putea veni de hac răsculaților lupșind în cîmp deschis. Îi hărțui deci în lupte mărunte și căută să le taie căile de aprovizionare. Cetățile cucerite cădeau pe rînd iar apărătorii, decimați de foame se retrăgeau. Ultima bătălie avu loc la Bethar, unde se retrăsese Bar Kohba cu cei mai buni viteji ai lui. Cetatea era întărită și rezistă peste un an asediului. Ea căzu prin trădare în anul 135, în ziua de 9 Av. Un îngrozitor mîcel puse capăt eroice lupte a Iudeii înfrînte. Dio Cassius afirmă că evreii au pierdut în bătălie peste 500 000 de oameni; floarea Iudeii pieri în război. Simeon muri probabil în mîcelul de la Bethar; legenda însă nu-l lasă pradă dușmanului; ea îl crede căzut în prezua prăbușirii ultimei sale cetăți, în urma mușcăturii unui șarpe.

O groznică prigoană — care întrecu în intensitate tot ce a fost pînă atunci cunoscut în mult încercata Iudee — încoronază succesul legiunilor romane. Adrian — continuînd tradiția lui Antiohus Epiphanes — interzice cu strășnicie orice manifestare de viață religioasă evreiască: respectarea Șabatului, studiarea Legii, circumciderea copiilor, erau pedepsite cu moartea. Akiva însă nu se lăsa intimidat de legile sclerote. El continuă să propage Legea, știind bine că-și periclitează viața. Într-adevăr, a fost prins și jupuit de viu. Elevii și colegii lui fură de asemenea omorîți în torturi înfrîntoare. Nimic însă nu putea să înfrîngă dorința de viață a poporului. Dispozițiile draconice ale lui Adrian căzură odată cu moartea lui, Anton Pius lăsînd evreilor libertate religioasă.

Aceasta sînt faptele. Șapte săptămîni de doliu sînt menite să evoce războiul disperat al trupelor lui Bar Kohba împotriva asupririi romane; ele echivalează cu perioada luptelor împotriva lui Severus, lupte nefericite care au dus la pierderea întregului teritoriu cucerit și la retragerea lui Bar Kohba la Bethar. Soldații lui Bar Kohba sînt cei 24 000 de discipoli ai lui rabi Akiva, care au pierit în decurs de numai șapte săptămîni, secerări de misterioasă „Askara”. Lag Baomer, ziua de 18 Iiar, pare să fi fost ziua revocării dispozițiilor lui Adrian, ziua eliberării Iudeii de spaima asupririi, ziua în care a încetat „epidemia” care făcea ravagii în rîndurile tinerilor elevi ai lui Akiva.

Este cea mai modestă sărbătoare a calendarului nostru.

A.B.

ALOCUȚIUNI ROSTITE DE EMINENȚA SA

În cursul vizitei în S.U.A. și R.F.G. Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a rostit mai multe

predici și alocuțiuni. În acest număr publicăm fragmente a două din aceste alocuțiuni.

CERUL NOSTRU NU TREMURĂ

(La sinagoga Zihron Efraim-Park East Synagogue, sîmbătă 18 aprilie)

Din cer și din pămînt e plămădită ființa omenescă. Ea trebuie mereu să tindă spre înălțimi și să înfrunte adîncurile ce încearcă s-o îngheț. Adam înseamnă chiar „cel creat din Adama — țărînă” dar mai înseamnă și Adame Laelon „poate să fie asemănător lui D-zeu”. Depinde de om, de suverana sa facultate de a alege binele sau răul, dacă va urca mereu treaptă cu treaptă, pe scara ce duce spre ceruri sau își va îndoi șira spinării, se va încovoia spre prăpăstii care îi stau în cale.

Așa vedem noi lumea. De aici puterea noastră de a supraviețui, de a înfrunta catastrofele, de a ieși oțeliți din fiecare încercare. Nici chiar atunci cînd Ierusa-

laim a fost nimicit, cînd flăcările au mistuit Templul cel sfînt יְהוָה ביתו „măreția și splendoarea pămîntului”, nici pentru o singură clipă nu ne-am lăsat îngenucheați, nu ne-am dat pradă desădejdi. Chiar atunci, în momentul culminant al dramei — glăsuiește tradiția noastră — a apărut Ierusalaim sel maala, un Ierusalim al cerurilor, pe care nici o flăcără n-a izbutit să-l cuprindă, nici un dușman să-l cucerească.

Nu sîntem „visători”. Nu ne complacem în lumea fantasmelor, dar însăși realitatea concepției noastre despre viață este o necontenită strădanie de a cobori cerul pe pămînt. Nu predicăm, în mod

vag, o împărțire a cerurilor menită să ne facă să ne resemnăm aici, pe pămînt, să îndurăm toate suferințele, toate umilințele, toate nedreptățile. Nu. Dimpotrivă! Crezul nostru ne arată cum să creăm aici, în această lume, o viață în care să stăpînim natura, să devenim cu adevărat

asemănători Creatorului, să fim pe drept cuvînt coroana creațiunii.

De aceea, chiar atunci cînd pămîntul ne fuge de sub picioare, cînd se pare că temelile se năruiesc, avem un suport, o temelie de nezdruccinat: cerul nostru — care nu se cutremură niciodată.

NICIODATĂ ACEASTA SĂ NU SE REPETE!

(Cuvîntare rostită la solemnitatea de la Dachau 24 aprilie a.c.)

מי מנה עפר יעקב Cine poate să înșire locurile care au devenit „văi ale oșiminelor uscate”, de-a lungul și de-a latul Europei, în urma urgiei fasciste? Ce s-ar mai putea adăuga la cele ce s-au spus în ultimii 32 de ani, de cînd cutoarele de exterminare și-au încetat blestemata activitate? Treblinka, Auschwitz, Maidanek. Ma neștane? Prin ce se deosebește Dachau de toate celelalte?

Îngăduiți-mi să vă spun că două sînt învățăminte ce le desprindem aici. Ele constituie un avertisment zguduitor adresat conștiinței umane.

Primul. Lagărul din Dachau a ființat începînd din anul 1933, îndată după instaurarea regimului hitlerist în Germania. În perioada dintre 1933 și 1939, sub cerul Europei erau săvîrșite crimele abominabile în care erau omorîți milioane de oameni. (Continuare în pag. V-a)

Balzac și evreii

Raporturile lui Balzac cu lumea iudaică se prezintă, scrutind documentele vremii, complexe și desfășurate pe mai multe planuri: antic — în sensul cercetării și folosirii unor teme biblice; romantic — în sensul satisfacerii prin orientalism a gustului pentru exotic, așa cum procedaseră un Byron sau Delacroix, și realist — în cel al descrierii structurale a evreului contemporan romancierului.

Încă din perioada formației intelectuale, Balzac se arată interesat de comorile filozofice ale epocilor antice, între care Biblia ocupă un loc însemnat. Pentru a o obține, Balzac se adresa „tăcutului Dablin” cerându-i o Biblie în limba latină cu versiunea franceză.

Unul din primele romane ale lui Balzac are ca personaj principal un evreu (Clotilde de Lusignan sau frumosul eвреu). În romanul „Martirii neștiuți”, publicat în 1843, apare un tânăr erou, doctorul Physidor, preocupat de frenologie, *raisonneur*-ul cărții, adept al științelor oculte, care face destăinuirii asupra „magismului”, fapt care denotă că Balzac nu era străin de Cabala și de istoria Golemului. „Cituși de puțin preocupați doar de fabricarea aurului, sustine Balzac prin intermediul lui Physidor, alchimistii căutau ceva mai important și mai bun. Doreau să găsească molecula constitutivă; urmăreau să afle ce e mișcarea, cercetându-i principiul în infinituri mici; voiau să dezlege tainele vieții universale... E vorba de magism, cea mai înaltă dintre științe, și care nu trebuie confundat cu magia...”

După succesul de stimă obținut de „Șuani”, primul roman pe care îl semnează fără pseudonim, Balzac frecventează salonul pictorului François Gérard, unde în fiecare miercuri seara se întâlneau o elită intelectuală pariziană. Printre ei se numără evreii Ary Scheffer și doctorul Koreff.

Cele afirmate mai sus, respectiv lectura Bibliei, atracția față de tradiția esoterică a cabalistilor, și implicit — aprecierea pentru evrei, se verifică în *Bildungsroman*-ul unui copil minune, de esență autobiografică, „Louis Lambert”; „Biblia picase în minile lui Louis la vârsta de cinci ani; iar această carte, care cuprinde atâtea cărți, îi hotărîse soarta... Încă de pe atunci cititul devenise pentru el un fel de foame pe care nimic nu reușea s-o astîmpere. O chemare puternică îl călăuzise pe Louis spre cărțile mistiche. „Mintea noastră e o genune atrasă de genuni”. Ultimele cuvinte sînt o aluzie la un fragment din psalmii lui David („prăpastia cheamă prăpastia”). Louis se îndrăgosteste de o evreică frumoasă, Pauline Salomon de Villenoix și moare foarte tânăr în brațele iubitei sale.

În „Séraphita”, cel mai straniu roman al lui Balzac, al cărui nucleu îl constituie mitul androginului, o aparentă rigoare științifică e întreținută cu o poezie biblică. Intermediară între tradiția cabalistică și Balzac pare să fi fost opera lui Swedenborg, a cărei idee fundamentală era că lumea naturală nu e decât un simbol al lumii spirituale și că între acestea două pot fi găsite „corespondențe”. Idee care va străbate, prin statul baudelairean, un întreg curent literar european: simbolismul.

De prin 1835 datează prietenia romancierului cu baronul James Rothschild, care îi înlesnește acum o călătorie la Viena, întreprinsă spre a o vedea pe doamna Hanska, ulterior doamna de Balzac. Ramura din Viena a familiei Rothschild îl ajută binevoitoare să se întoarcă la Paris. Baronul se arată foarte interesat de proiectele literare ale lui Balzac (v. Lettres à l'Étrangère, vol. I, p. 414). După monarhia din iulie, se dezvoltă în Franța societățile de acțiuni. James de Rothschild finanțează Căile ferate din Nord, și Balzac, care crede în viitorul lor, o îndrumă pe doamna Hanska să cumpere aceste acțiuni. Cînd în 1844, Henriette Borel, guvernanta Annei, fiica doamnei Hanska, sosește la Paris rugîndu-l pe Balzac s-o ajute să intre călugăriță la o mănăstire, acesta se sfătuiește cu Rothschild cum să plaseze banii domnișoarei Borel, în așa fel ca ea să-și poată plăti zestrea din ciștigul realizat. Tot Rothschild, va fi acela care-l va ajuta să obțină pentru fosta lui menajeră un debit de timbre. Cînd în 1847 Balzac vrea să cumpere o casă în vederea multășteptatei căsătorii cu doamna Hanska, Rothschild îi avansează 18 000 de franci spre a și-o putea achita. El joacă pentru Balzac rolul providenței, așa cum acesta face aluzie într-o convorbire cu sora sa: „De-ar veni unul din prietenii mei milionari (și am din aceștia) sau vreun bancher (...) spunîndu-mi „Îți cunosc uriașul talent și necazurile; ai nevoie de cutare sumă spre a fi liber; primește-o

fără teamă, te vei achita, pana dumitale valorează milioane”.

În 1841, Balzac reușește să semneze cu un grup de librari-editori un contract privind publicarea tuturor operelor sale sub titlul de „Comedie umană”. Unul dintre aceștia, Hetzel, este primul căruia îi împărtășește, printr-o scrisoare datînd din 1839, acest titlu sintetizator, a cărui căutare îl preocupase multă vreme. Titlul i-a fost sugerat ca un decal după „Divina Comedie” a lui Dante. Pentru ediția care consfințește succesul strădaniei titanice întreprinse de zece ani, Hetzel îi cere o prefață. Balzac, surmenat, îi sugerează să reproducă prefețele lui David. Hetzel se supără: „E cu neputință, scrie el, ca o ediție completă a dumitale, treaba cea mai mărească întreprinsă vreodată cu opere dumitale, să parvină cititorilor fără a avea în fruntea ei cîteva cuvinte ale dumitale”. Părerăa lui Hetzel este determinantă pentru Balzac care, printr-un efort de voință, reușește să-și învingă oboseala, redactînd un lung „Cuvînt înainte” unde încearcă să relateze originea proiectului.

După moartea scriitorului, editorii primei serii de „Opere complete” sînt Michel și Calman Lévy, care, ulterior, vor adăuga acestei prime ediții și două volume de „Correspondență” (1876).

Că Balzac căutase să înțeleagă religia mozaică, personalitatea lui Moise, filozofia lui Spinoza, nu încapă îndoială. Ne-o mărturiseste el însuși, nu numai sub înfățișarea romancescă, ci și deschis, în prefața pentru „Cartea mistică”. Dar faptul că o numește pe doamna Hanska „liddida” (în ebraică „preaiubita”) dovedește mai mult decît o apropiere intelectuală de spiritualitatea ebraică. Ea devine deci una afectivă.

Referirile biblice abundă la Balzac în opere ca și în corespondență. Într-o scrisoare către aceeași doamnă Hanska, scriitorul afirmă că Lyon-ul va reprezenta pentru el „unul din acele schitoaleth cu totul aparte în viața bărbatului”. Expresia vine de la un episod biblic. Locuitorii ținutului Galaad, atacați de eframiți, îi identificau pe aceștia, în timp ce se retrăgeau înfrinți spre hotare, după faptul că, fiind sîsiți, rosteau Sibolet în loc de Șibolet. Aici cuvîntul a fost folosit

în sens de încercare hotărîtoare, cu ajutorul căruia se apreciază destoinicia cuiva.

Adîncindu-ne în lumea personajelor „concurînd starea civilă”, în „Comedia umană”, întîlnim numeroase figuri de evrei: Gobsek, Esther, Josepha, Stilmann, Coralia, Nathan, Nucingen, Halpersohn, Staub. Ele reapar și dispar de-a lungul „Comediei” asemeni măștilor din teatrul repansentist, palpabile și fantastice, întruipări ale ideii abstracte și ale pasiunii, îmbinări ale Orientului cu Occidentul, ale excepției cu regula, înțelegîndu-și cu luciditate epoca pe care azi o numim „de ascendență” a capitalului și acționînd ca factori de progres. Nemaivorbind de „Iubirea aspră” a demiurgului pentru fapăturile sale, de simpatia lui pentru bucuriile și suferințele lor, trebuie să adăugăm că Balzac este asemeni tuturor artiștilor mari, și uneori împotriva voinței sale conștiente, un om al timpului său. De aceea el este mai aproape de acei eroi care-l reprezintă mai profund tendințele.

În „Iluzii pierdute”, partea a II-a, facem cunoștință cu scriitorul Raoul Nathan. Tânăr, autorul unui „best seller”, cum se spune într-o terminologie modernă, aflat la a doua ediție, personaj episodic aici, care va deveni protagonist în „O fiică a Evei”, este o parabolă a condiției artistului în lumea cererii și a ofertei. Balzac, care era un fizionomist convins, adept al doctrinei lui Lavater, accentuează contrastul dintre „sălbatică mindrie a chipului său” și atitudine plină de solicitudine adoptată de acesta în fața cronicarilor literari de care depindea succesul cărții sale. Este contrastul dintre aparentele gloriei și culisele ei, dintre mindria și sensibilitatea specifice unui temperament și unui creator și necetata lor rînire de către realitatea unei societăți care transformă arta în marfă. În ciuda dezinvolturii sale, Nathan e un emotiv și un timid, puternic doar în fața mesei de scris, sfios ca un începător în fața autorului unei simple cronici. Laudele la adresa cronicarului sînt dictate de faptul că scriitorul este în acest tip de societate un produs al bunului plac al celor care dețin puterea: editorul și cronicarul literar. Ideea este ilustrată cu un sarcasm și o revoltă abia

(Continuare în pag. III-a)

E. SUHOR

TURBINELE REȘITEI

A fost finalizată construcția celei de-a 100-a turbine care poartă emblema Reșiței. De-a lungul anilor, a fost construită o gamă de 24 tipuri de hidroagregate de înaltă tehnicitate care echează hidrocentralele. Tot aici au fost realizate turbinele de 178 MW înglobate în gigantul de la Porțile de Fier, hidroagregate dintre cele mai mari și mai moderne pe plan mondial.

În timp ce a 100-a turbină a părăsit halele de fabricație îndreptîndu-se spre hidrocentralele ce se construiesc pe Argeș, întreprinderea reșițeană a trecut la realizarea altor piese și subansamble de înaltă competitivitate.

TELEFON AUTOMAT

În stațiunea balneară Felix se fac pregătiri pentru intrarea în funcțiune a unei centrale automate. Ea va avea 600 de linii și va fi conectată la circuitul interurban automat. În județul Bihor se întreprind și alte lucrări privind modernizarea telefoniei. La Beiuș a intrat în funcțiune o centrală telefonică urbană automată cu 1 000 de linii, al cărei echipament a fost montat într-o clădire nouă, construită în zona centrală a orașului. În orașul Dr. Petru Groza se află în curs de construcție clădirea unei noi centrale telefonice urbane automate, cu 1 000 linii.

STUDIU HIDROLOGIC

În cadrul unui program complex pentru o mai bună valorificare a apelor minerale, în stațiunea balneo-climaterică Singeorz-băi se desfășoară un studiu hidrologic al apelor minerale, cunoscute pentru calitățile lor terapeutice. În cadrul acestui studiu se efectuează zilnic măsurători ale debitului tuturor izvoarelor, a presiunii acestora și se stabilește pentru fiecare în parte compoziția chimică exactă și alte caracteristici precum și evoluția acestora în timp. Rezultatele studiilor vor permite medicilor cunoașterea exactă a proprietății apelor, o mai bună folosire a acestora în tratamente, în special în cele de cură internă, precum și captarea de noi izvoare cu aceeași calitate terapeutice, în vederea extinderii bazei de tratament în stațiune.

8 000 DE INTERPREȚI

În Capitală s-au desfășurat întrecerile formațiilor artistice ale pionierilor și elevilor bucușteni din cadrul fazei municipale a Festivalului național „Cîntarea României”. Pe scenele unor prestigioase instituții de spectacole au evoluat circa 8 000 de interpreți, mesageri ai celor peste 180 000 de școlari din București, participanți la faza de masă a festivalului.

LUMEA VĂZUTĂ DE COPII

Peste 300 de lucrări de pictură, sculptură, grafică și ceramică au fost expuse în sala „Arta” din Brașov. Sînt lucrări selecționate din cele 2 300 de creații prezentate de copii, băieți și fete, avînd ca subiect înnoirile ce le cunosc satele și orașele județului lor.

Varia-Varia

ȘALOM ALEHEM ÎN VERSURI

A. Clain s-a făcut cunoscut, încă cu patru decenii în urmă, pe cînd publica în revistele vremii traduceri în limba română din operele scriitorilor idiș. O merituoasă realizare a reprezentat-o volumul de fabule ale lui Eliezer Steinberg care — dacă nu ne înșelăm — a fost prima încercare de a face cunoscută creația fabulistului celor ce n-aveau posibilitatea de a o cunoaște în original. Ne amintim că, pe atunci, Tudor Arghezi a dat o bună apreciere versiunii românești a fabulelor.

Așa fiind n-am fost surprinși primînd la redacție o plachetă cuprînzînd „Treii monologuri” de Șalom Alehem în versiune românească de A. Clain, editată la Tel Aviv. Surpriza a început însă de la coperta interioară, în care se face mențiunea că este „O versiune românească versificată”.

Șalom Alehem în versuri? Într-adevăr, este o încercare însoțită. Clasicul umorist nu și-a scris decît epitaful în versuri. Opera sa a bucurat de atenția multor traducători și chiar cele trei monologuri care formează obiectul plachetei — „De-aș fi eu Rothschild”, „Cînd n-ai noroc”, „De frupt” — au apărut în mai multe versiuni în limba română. Este însă pentru prima oară cînd Șalom Alehem apare într-o versiune versificată. A. Clain însuși a socotit necesară o explicație. Într-un cuvînt introductiv — tot în versuri, intitulat „Lui Șalom Alehem o explicație” — se arată că autorul consideră traducerea sa „în rime și nu în proză” drept o încercare „de a depune o roză” pe altarul creației lui Șalom Alehem.

Este deci o floare pe altarul umorului evreiesc pe care Șalom Alehem l-a interpretat ca nimeni altul.

COMPLETARE LA JURNALUL ANEI FRANK

Este cartea Margăi Mirco „Ierburile amare”, apărută recent în Franța, un roman sau un jurnal? — se întrebau mai mulți recenzenți. Pe un ton s-ar spune detașat este descrisă drama uneia din comunitățile cele mai înfloritoare din Europa de dinaintea celui de al doilea război mondial. Este o mărturie a vieții și distrugerii comunității evreiești din Olanda sub ocupația nazistă.

Antî de spaimă și de suferință, cînd membrii unei familii dispar rînd pe rînd, sînt descriși de pana celei mai mici fiice, singura supraviețuitoare. Oamenii care parcă nu înțeleg bine ce se petrece cu ei, care au trăit într-o societate în care discriminarea nu mai fusese cunoscută de secole, oameni care nici nu puteau accepta ideea atrocităților antisemite și deci nici nu luseră măsuri preventive ajung să înțeleagă că fac parte dintr-o comunitate amenințată cu exterminarea. Dar pînă a ajunge la această conștiință, nașiții putuseră raporta că 75% din colectivitatea evreiască din Olanda a fost lichidată.

Ne aflăm deci în fața unei mărturii care completează „Jurnalul Annei Frank”, pentru că se referă la aceeași epocă și la același mediu. Dacă „Ierburile amare” n-are sensibilitatea „Jurnalului” ea rămîne totuși un document zguduitor, îndemnînd la finere de minte.

Cînd au apărut ghetourile?

Sinagogi ale tăcerii

Cînd au apărut gheto-urile? O întrebare care presupune un răspuns mai amplu. Însăși expresia, ca atare, se explică în mai multe feluri. S-a spus că ar deriva din cuvîntul *get* — divorț, despărțire — care are aceiași semnificație în limbile idiş, latină, greacă, gotică. Alții l-au pus în legătură cu expresia germană *gehecker* (Art) — (loc) tăiat, despărțit. S-a făcut o apropiere cu cuvîntul italian *borghetto* — cartier. Se pare că cea mai aproape de adevăr este însă versiunea că expresia a apărut în 1516, odată cu instituirea ghetoului la Veneția. Acesta fusese amplasat în vecinătatea noii topitorii de metal, în limba locală *getto nuovo*. Mai tîrziu, în 1541, cartierul s-a extins, ajungînd pînă la vechea topitorie, *getto vecchio*, astfel că s-a adoptat formula *la getto*. Cînd s-au instituit ghetourile în celelalte provincii italiene, acestea au adoptat — toate — denumirea de *getto*. Treptat, expresia s-a generalizat, ea fiind utilizată mai tîrziu și pentru desemnarea oricărui cartier special sau rezervat, fie că era vorba de evrei sau de alții.

Ar fi însă o eroare să se considere noțiunea de ghetto, așa cum a fost ea înțeleasă și aplicată de cei ce au inițiat-o, în sensul de cartier special. Nu este vorba de o simplă delimitare edilitară. Evreii au trăit în cea mai mare parte în cartiere speciale încă din primele timpuri ale împrăștierii.

În Europa ei s-au stabilit pentru prima oară la Roma. Era în perioada misiunii lui Șimon Macabeu. Apoi, în anul 62 î.e.a., cînd Pompei a cucerit Ierusalimul și, mai tîrziu, în anul 70 e.a., după ce Titus a distrus Templul, la Roma au fost aduși evrei. Coreligionarii lor i-au răscumpărat și i-au eliberat. Aceștia s-au stabilit, în cea mai mare parte, pe Via Appia, pe malul Tiburului. A fost o concentrare voluntară impusă de mai multe considerente care, de altfel, au stat la baza concentrării ulterioare a evreilor în mai toate țările în care s-au stabilit de-a lungul mileniilor.

După cum se știe, tradiția iudaică, respectarea prescripțiilor religioase presupun o anumită viață colectivă. Însăși rugăciunea zilnică impune existența unui *minyan* adică cel puțin 10 oameni. Apoi construirea așezămintelor de cult și, în general, a celor obștești face necesară o contribuție colectivă. Și poate că nu ultimul din motive îl constituia nevoia de sprijin reciproc, într-un mediu adesea ostil. Cunoscutul călător Benjamin de Tudela nota existența cartierelor evreiești în mai toate țările Europei răsăritene ca și în cele orientale prin care a trecut pe la începutul actualului mileniu. Sînt cunoscute de asemenea vechi cartiere evreiești la Sevilla, Saragosa, Toledo; în unele localități spaniole se construiseră chiar — cu încuviințarea episcopală — cetăți evreiești. Cartierele evreiești purtau denumirea respectivă în limba țării, unele din aceste denumiri rămînd chiar și după ce cartierul și-a pierdut caracterul tipic. Se menționează că au existat, mai ales în țări orientale, cartiere cu denumirea ebraică: *șkumat haiehudim*. Existența acestora nu presupune însă, în general, o interdicție de locuire în restul perimetrului orașului, după cum — de cele mai multe ori — nici cartierul evreiesc nu era locuit exclusiv de evrei.

Gheto-ul a fost însă cu totul altceva. El a apărut chiar înainte de a se folosi termenul (la Londra în 1276). Era o acțiune represivă, folosită foarte curent în perioada Evului Mediu, uneori ca o diversiune (cum s-a întîmplat la Veneția cînd, pentru a distrage atenția de la înfrîngerea suferită de provincie s-a folosit, ca de atîtea ori în istorie, asmutirea urii împotriva evreilor, ceea ce a dus la înființarea gheto-ului), alte ori ca o metodă de presiune spre a se stimula conversiunile (în statele papale). Era deci o concentrare impusă, într-un perimetru închis, înconjurat de ziduri groase, în scop de oprimare. Instituirea gheto-ului era însoțită de alte măsuri represive: interzicerea exercitării anumitor profesii, impozite speciale, interdicție de a locui în alte cartiere sau de a ieși din ghetto în anumite zile sau ore, închiderea gheto-ului noaptea, paza porților de ieșire etc.). În secolul XVI gheto-ul a funcționat în mai toate provinciile italiene, excepție făcînd doar Livorno.

De cele mai multe ori gheto-ul era un loc prea restrîns pentru a putea cuprinde întreaga populație care urma să fie concentrată acolo. De aceea se cerea un deosebit spirit de organizare pentru a preveni molimile și a se instaura o viață cît de cît normală, mai ales la început. Cu timpul, acolo unde autoritatea statală îngăduia o organizare proprie, s-au înființat organisme comunitare, care conduceau viața socială, religioasă și culturală. Aceste instituții se dovedesc atît de eficiente încît începuseră nu numai a fi consi-

Portico D.Ottavia, intrarea în ghetoul din Roma (gravură din sec. XVIII).

derate ca reprezentînd în mod oficial, gheto-ul, ci chiar să fie consultate de autoritățile teritoriale, pe care funcționau. La început doar la Mantua și Verona și mai apoi în mai toate regiunile unde funcționau gheto-urile s-a instituit obiceiul de a se organiza la sinagogi servicii religioase de comemorare a datei înființării gheto-ului. În mai toate statele papale, aceste servicii aveau loc în ziua de Tîșba be Av, deoarece edictul din 1555 prin care se extindeau dispozițiile clericale anti-evreiești, fusese dat în aceiași zi în care se comemora căderea ambelor temple.

Cu începere pe la sfîrșitul secolului XVIII regimul ghetourilor a început să se îmblînzească; restricțiile erau atenuate, mai puțin controlate, iar în 1797, după revoluția franceză, porțile ghetourilor au fost deschise aproape pretutindeni. Barierele au fost din nou ridicate după căderea lui Napoleon (1815) nu însă cu aceiași strînsnicie ca în trecut, pentru că după revoluția de al 1848 ele s-a cadă rînd pe rînd. Au rămas însă în multe orașe, mîrțurii ale unui trecut întunecat dar și evocînd capacitatea de rezistență și de organizare a colectivității evreiești.

Gheto-ul a fost reînviat în ceea ce a avut el mai sinistru de către călăii naști, care au dat o nouă dimensiune acestei relicve a Evului Mediu. Dar gheto-ul din perioada holocaustului a dat și o nouă dimensiune capacității de rezistență, spiritului de sacrificiu al celor ce au fost închiși între zidurile sale. Tema este, desigur, prea vastă și presupune deci o tratare mai amplă.

S. SEGAL

Evreii din Costa Rica

O comunitate mică, cu număr restrîns de membri, cu istorie relativ recentă — așa s-ar putea caracteriza, pe scurt, obștea din Costa Rica. (Republică din America centrală — 50,9 mii kmp, 1 700 000 locuitori — Costa Rica a fost descoperită de Columb în 1502. O țară însoțită, ale cărei coaste sînt scăldate de Marea Caraibilor. Vechii locuitori, amerindienii, au fost aproape în întregime exterminați în timpul dominației coloniale. Deși cunoscută ca una din republicile bananier, principala ei bogăție o reprezintă patrimoniul forestier. Peste două treimi din teritoriul țării este acoperit de păduri de cedru, eben, guayacan).

Dacă este să se găsească un semn distinctiv pentru actuala stare a comunității, acesta este, fără îndoială, Institutul de învățămînt „Weizman”, avînd clase de la cursurile preșcolare pînă la preuniversitare. Comunitatea actuală — aproximativ 1 300 membri — este constituită în mare majoritate din evrei refugiați din Europa răsăriteană și Germania, în deceniile trei și patru ale secolului nostru și din descendenții acestora. Totuși, prezența evreilor pe meleagurile „Coastei bogate” este semnalată încă în secolele XVII și XVIII. Cîteva familii de sefarzi sînt urmași ai marinarilor care, după peregrinări prin insulele Curaçao, Aruba sau Jamaica din Marea Caraibilor, au ajuns în Costa Rica. Ele au trăit izolat astfel că despre existența lor nu există decît amintiri transmise oral.

„Centro Israelita”, prima instituție comunitară, s-a constituit abia în 1930 la San Jose, capitala țării. Puțin după constituire s-a construit și prima sinagogă permanentă din oraș, „Saarei Tedec”, de orientare ortodoxă. Înainte existau doar case de rugăciune ocazionale. „Centro” administrează și institutul „Weizman”,

în apropiere de Ulm, înghesuit între deal și riș, se află micul oraș bavarez Harburg. Turnul bisericii se ridică deasupra acoperișurilor caselor. Nu departe de biserică, o clădire al cărei fronton depășește și el construcțiile înconjurătoare, reține atenția. Dar nici o inscripție nu indică rostul acestei clădiri destul de vechi și deosebită ca înfățișare. Doar cîte un locuitor mai vîrstnic știe că aici, pînă în 1938, a fost sinagoga comunității locale. Dar nici el nu știe că ea avea o vechime de aproape 200 de ani, fiind ridicată în 1754. În interiorul clădirii se mai vede locul unde a fost chivotul sfînt. Ușile lăcașului sînt închise. Este inutil să se bată în ele. Nimeni nu va deschide. Este o sinagogă în care nimeni nu se mai roagă de decenți. O sinagogă a tăcerii.

Înainte de primul război mondial, existau în Bavaria 222 de comunități. Evreii locuiau nu numai în marile centre, ci și în sate și orașele, participînd la viața colectivă, dar — în același timp — constituindu-și instituții specifice de cult. În acest land existau 211 sinagogi.

După primul război mondial, numărul comunităților s-a redus, ca urmare a strămutării multor evrei la orașe. O parte a sinagogilor, deși păstrate — sau poate tocmai de aceea — a scăpat furiei distrugătoare a naziștilor. Ne mai fiind frecventate, ele au fost trecute cu vederea de incendiarii și devastatorii „Noptii de Cristal” și de după aceea. De jefuit nu mai era ce, așa că pereții au rămas în picioare. Sinagogi părăsite și tăcute. Ici colo se mai pot vedea pe aceste clădiri inscripții sau chiar și numai cîte o literă, indicii privind istoria lor. La Ichenhausen, de exemplu, lîngă o fostă intrare laterală, se mai poate vedea o placă înzidită, cu inscripții ebraice, menționînd că sinagoga a fost construită în anul 1780 și renovată în 1852. De mult acolo nu se mai află nici un evreu.

Sinagoga din Wallerstein a fost construită în 1807. Și această clădire este încă în picioare. La Genshausen sinagoga avea două cupole, ceea ce reprezenta un punct de atracție; acum au rămas doar zidurile. Au dispărut și tablele legii de pe fronton. O femeie în

vîrstă explică: aici a fost o sinagogă, dar în oraș — adaugă ea — nu mai locuiesc evrei.

„În vitrina unui negustor de antichități din Ulm un turist a zărit un obiect care l-a interesat: un yad care servește la urmărirea textului cînd se citește din Tora. La întrebarea de unde provine obiectul, anticarul răspunde evaziv, dar confirmă că nu de puține ori i se oferă asemenea obiecte evreiești și că amatorii de antichități le caută. Sînt mărturii despre trecutul celor 211 sinagogi ale căror ziduri sînt încă în picioare, dar care au devenit de mult sinagogi ale tăcerii.

Balzac și evreii

(Urmare din pag. 11-a)

reținute sub masca impersonalului în paginile următoare, unde eroul este silit să scrie la interval de o săptămînă pro și contra aceleiași cărți. Relativitatea valorilor s-a produs. Cele două fundamente ale revoluției franceze, rațiunea și meritul, încep să se clatine. Nathan e conștient că nu se poate afirma prin valoarea intrinsecă a operei sale, ci prin bunăvoința acestui cronicar.

În această lume, un scriitor ca Nathan nu se poate sprijini decît pe credința în el însuși, pe care-o invocă, atunci cînd deznădăjduit de o lovitură primită tocmai de unde se aștepta mai puțin, încearcă să se convingă că „micile articole trec, marile opere rămîn”. Iar această rezistență, această putere de a îmbărbăta, de a nu-și pierde speranța, de a gîndi la timpul viitor, de a persevera acolo unde alții s-ar fi dat bătăii, de a găsi totdeauna la îndemînă un balsam de înțelepciune, are rădăcini în neamul căruia îi aparține.

Afirmam la începutul articolului că Balzac are pentru evrei curiozitatea și fascinația romanticului pentru tot ce înseamnă orient. În această situație personajul capătă ceva exotic, apare văzut cu o aură de legendă, sub aburul mitic al antichității. Este un sentiment analog pe care-l încercăm în fața memoriilor de călătorie, la modă în epocă, cînd pămîntul pe care-l calcă iluștrii călători (pictori sau literați de renume) este înfățișat nu sub aspectul lui actual, ci acoperit de halo-ul poeziei trecutului și al vestigiilor sale. Una din mostrele care converg în direcția acestei demonstrații este portretul actriței Coralie, din aceleași „Luzii pierdute”: „Coralie înfățișă tipul desăvîrșit al figurii ebraice, cu fața ovală, prelungă, de o culoare alb-blondă, cu gura roșie ca o rodie, cu bărbia fină ca marginea unei cupe. Sub pleoapele arse de o ochi ca mărgea neagră, sub genele răsucite în sus, se ghicea privirea lunguroasă în care dogorea toată arșița desertului. (...) Fruntea, încununată de două suvițe de abanos, în care lumina se reflecta ca într-un lemn lăcuit, avea o mărție ce te-ar fi îndemnat să crezi că e a vreunui geniu (...) Îți lua ochii cu brațele ei rotunde și frumos sculptate, cu degetele subțiri și lungi, cu umerii aurii, cu pieptul cîntat de „Cîntarea Cîntărilor”, cu un gît neastîmpărat și arcuit, cu picioare de o rară eleganță. Farmecele acestea ale ei, de o poezie cu adevărat orientală, erau și mai reliefate de convenționalul costum spaniol folosit în toate teatrele noastre”.

Puterea de dăruire și de sacrificiu în dragoste, spiritul de justiție care o determină să refuze atențiile negustorului Camusot, nu erau calități cu ajutorul cărora în societatea timpului său s-a poată cuceri un loc în teatru. Înfrîngerea ei morală (căderea unui spectacol), urmată de disoluția fizică (boala, agonia și moartea) sînt în asemenea cazuri consecințe firești.

Pentru a supraviețui e nevoie de mai mult. E nevoie de stăpînire de sine, logică rece, veselia tragică a Joséphine Mirah, cîntăreața din „Verisoara Bette”, o predecesoare din punct de vedere al concepției de viață, a „bătrînei doamne” din piesa lui Dürrenmatt.

Spațiul consacrat unui articol nu ne permite să extîndem cîmpul, de altfel nelimitat, al investigațiilor, cînd e vorba de fenomenul Balzac. Ceea ce se desprinde la această fragmentară trecere în revistă a chipurilor de evrei create de el, dincolo de calitățile sufletești și intelectuale, este pe plan metaforic rezumat în lupta lui David cu Goliat, a rațiunii și a voinței de-a trăi care înving totdeauna orice vicisitudine.

E. SUHOR

CARNET

JOI

Dacă memoria nu mă înșală, într-o zi de joi melamedul din Kasrilivka a avut viziunea a ceea ce ar face dacă ar fi el Rotschild, mai exact — dacă ar avea averea lui Rotschild. Pentru cazul că nu ați aflat sau ați uitat planurile sale mărețe, vă reamintesc că mai întâi și întâi ar fi făcut ca toate nevestele să aibă cei cîțiva gologani spre a pregăti cele necesare Șabatului, astfel ca să nu mai scoată peri albi bieților bărbați. Apoi, ar fi dat bani să se facă neîntrziat acoperiș nou sinagogii, să fie reparată, scuzați, baia, să se clădească un spital ca lumea, să se... După cum vedeți, melamedul era o fire generoasă, planuri avea cu duimul, iar dintre toate, ideea cu gologanii pentru cele trebuitoare de Șabat o avea cel mai mult la inimă. De fapt, era nodul întregii urzeli, căci în fiecare joi nevasta îl exaspera cu lamentările ei. Or, chiar și răbdarea melamedului din Kasrilivka avea o limită...

În termeni mai mult sau mai puțin asemănători, problema se punea nu numai la Kasrilivka și nu numai melamedului. În fiecare țig, ziua de joi însemna griji sporite, mai cu seamă pentru biete gospodine. Căci în seama lor cădea să aducă Șabatul în casă și asta însemna luminări, piine albă, un sfer de vin pentru kiduș, carne, ca să ne limităm la strictul necesar, iar toate acestea cereau bani și necazul era că bani nu prea erau sau lipseau cu totul... De aceea, nopți nedormite, griji, discuții neplăcute în casă. Și cînd te gîndești că toate ar fi putut fi șterse dintr-o trăsătură dacă melamedul ar fi avut averea lui Rotschild.

Pînă una-alta, Rotschild era bine mersi la Paris iar bieții oameni ai țirgu-lui, fînuiți să se descurce fiecare cum putea.

Pentru cei mai oropsiți dintre oropsiți, era simplu. De pe la 10—11 dimineața cerșetorii luau la rînd ulițele și casele oamenilor spre a-și primi gologanul de Șabat. În celelalte zile veneau sau nu, li se dădea sau erau amînați, dar astăzi e joi și ca atare nu mai e vorba de o favoare, ci de un drept al lor. Pur și simplu era de neconceput să nu-și primească de la fiecare bănușul pentru Șabat. Și fiindcă tot veni vorba, faceți bine și adăugați și această cheltuială pe lîngă celelalte care dădeau nopți chinuite gospodinelor și peri albi bărbaților.

Pentru Arn-ologul, Simha-mutul, pentru Hava, nebuna țirgului, era așadar simplu: milostenia e — cum se știe — una din virtuțile de seamă și ei trăiau din exploatarea acestui prețios zăcămint. Mai greu era pentru ceilalți, pentru lumea obscură și necăjită, alcătuită din precupeți și hamali, birjari și meșteșugari de tot felul... Zilele săptămîinii treceau pentru ei așa cum treceau, foamea și-o potoleau cu o fierțură de cartofi sau fasole, dar astăzi e joi și de unde banii pentru carne și ce mai trebuie de Șabat? Să spunem că la vin vor renunța și în săptămîina aceasta, la nevoie e îngăduit a se face kiduș și pe piine, Dumnezeu e părinte iertător și trece cu vederea. Dar luminările nu pot lipsi, fără lumina lor Șabatul n-ar fi, Doamne ferește, Șabat... Nu, nu sînt din cale afară de scumpe, dar dacă în casă nu ți-a intrat toată săptămîina un singur bănuș... Și totuși fără luminări nu se poate, așa că nu rămîne altă cale decît să ia și săptămîina aceasta pe datorie. Domnul Leibiș, băcanul, are să se încrunte, nu că ar fi rău la suflet, dar are și el o casă grea și din afacerile pe care le face n-o prea scoate nici el la capăt. Pînă la urmă, însă, va vinde și de astădată pe datorie.

Cu luminările, deci, să spunem că e în regulă... Dar unde și mai ales cu ce cumperi carne? Nu e vorba de cine știe ce cantitate — trei sferturi de kilogram și nu neapărat de prima calitate, dar dacă nu ești Rotschild... Din trei sferturi de kilogram nici nu-ți vine să crezi cîte se pot face: o supă cu tăieței sau lokșn pentru vineri seara, alta pentru sîmbătă la prînz și, dacă-ți dai osteneala și, mai ales, te pricepi să împarți bine carnea, mai scoți și de un rasol pentru duminică. Dacă ai carne nu e nici o problemă, cel mult, vara, cum să păstrezi bucatele să nu se strice, căci ghița costă. Dar te poți lipsi foarte bine de ea dacă pui oala într-un lighean cu apă rece, pe care o schimbi la cîteva ore.

Ei, și dacă ți-a ajutat Dumnezeu și ai făcut rost de luminări și de trei sferturi de kilogram de carne, n-are să te lase fără piine albă. La urma-urmei nici nu-ți trebuie azi, ci tocmai mîine. Astăzi din laptele ce s-a acrit, cu puțin zahăr și mîrar se poate face un mîlai, care e și sățios și bun la gust... Piine nu scrie nicăieri că se mincă în toate zilele, foamea și-o potolești foarte bine și cu o bucată de mîlai. Piinea e trebuitoare pentru Șabat, deci nu mai devreme de mîine seara. Dar pînă mîine se mai pot întîmpla atîtea!... Omul nu trebuie nicodată să-și piardă nădejdea, căci fără ea chiar că n-ar putea trăi... Cu ajutorul lui Dumnezeu va fi și săptămîina aceasta Șabat, gospodina va binecuvînta înainte de asfințit luminările aprinse, pe fața de masă se va afla colici împletit, vor avea supă cu carne la masă și poate chiar tzimes.

Nu, nu de averea lui Rotschild au trebuință fiii țirguului, ci de infinit mai puțin spre a se bucura de viață. Și de acest puțin Dumnezeu, în marea sa bunătate, nu i-a lipsit încă nicodată.

VICTOR RUSU

Ce este Omer-ul?

Omer (snop), era o ofrandă adușă în templu la 16 Nisan, pentru îndeplinirea prescripției biblice: (Lev 23,9) „Atunci cînd vești intra în țara pe care eu vă voi da-o vouă și cînd vești începe secerșul, snopul cel dintîi din secerșul vostru să-l aduceți la preot... iar preotul să-l legea a doua zi după Șabat”. După ceremonialul respectiv o jertfă ardere de tot era adușă ofrandă la altar. Numai după aceasta era permis să se mînce din noua recoltă. „Pînă în ziua aceea, pînă nu vești aduce primos de roade Domnului să nu mincați nici piine, nici boabe prăjite, nici boabe din spic”.

Indicația de a număra 49 de zile de la 16 Nisan pînă la Șavuot este respectată și azi, perioada respectivă fiind denumită Șefira (de la verbul ebraic a număra).

Număratoarea este precedată de o binecuvîntare specială privind număratoarea omerului. Deoarece Biblia indică: „Vei număra șapte săptămîini întregi” și „Trebuie să numeri 50 de zile”, număratoarea trebuie să menționeze atît numărul zilelor cît și numărul săptămîinilor. De aceea formula trebuie să fie în prima zi „Azi este prima zi a omerului” iar a opta zi „Azi e a opta zi, ceea ce face o săptămîină și o zi din omer” s.a.m.d. Momentul numărării, care trebuie să fie mereu același, urmează rugăciunii de seară (maariv), adică atunci cînd începe o nouă zi. Dacă cineva uită să numere seara, poate număra în ziua următoare, fără însă a recita binecuvîntarea. El poate apoi număra în continuare în aceeași seară de data aceasta, recitînd binecuvîntarea. Dar dacă uită să numere o zi întreagă, el nu mai poate să pronunțe binecuvîntarea pe întreaga durată a omerului.

Începînd din perioada talmudică, zilele omerului au început să capete un caracter de semi-doliu: celebrarea căsătoriilor în aceste zile a fost interzisă, apoi tăierea părului, iar mai tîrziu chiar folosirea unor instrumente muzicale. Doliul este în general asociat cu o molimă care se spune că a decimat pe învățăceii lui rabi Akiva, care au murit „deoarece nu se respectau reciproc” (Șulh. Ar. OH 493,1). Dar această explicație a doliului constituie una din multe incertitudini legate de perioada omerului și de Lag Baomer, sîrbătoare ce se serbează a la 33-a zi. Talmudul face aluzie la molimă dar nu menționează că doliul este legat de o anumită comemorare. Acest lucru este menționat prima dată în secolul al VIII-lea, cînd gaonul Natronai a întocmit o răspuns prin care confirma atît practica doliului cît și motivul pentru aceasta. Codurile ulterioare și compilațiile de tradiții în legătură cu aceasta, inclusiv Șulhan Aruh-ul citează această referință; și mai toate presupun că obiceiul datează de la moartea discipolilor lui Akiva.

AMINTIREA
SCRIITORULUI

În editura „Sovietski Pisatel” din Moscova a apărut o carte consacrată memoriei scriitorului Ilia Ehrenburg. Un mare număr de oameni de știință și de personalități din viața literară a Uniunii Sovietice aduc omagiu activității publice și literare a lui Ehrenburg. Cartea este însoțită de ilustrații ale lui Picasso, care — după cum se știe — avea strînse legături de prietenie cu Ehrenburg.

DECESE

În perioada 11—25 aprilie 1977, în cimitirele Comunității evreilor din București au fost înhumate:

Almaleh Izrail (82 ani) str. Justiției 20; Zaraf Dimitrie (82) Bd-ul Cuza 9; Leibovici Sofie (81) Cămin Negru Vodă; Schlesinger Carol (70) Justiției 24; Magder Bellino (79) Levănțică 9; Mărculescu Rositta (73) Bd-ul Coșbuc 41; Heinrich Marcovici (80) Filiti 10; Sara Goldenberg (75) Cămin Negru Vodă; Mișu Grünberg (71) Cămin Călărăși 57; Jeana Mărculescu (66) str. Goldfaden 28; Mircea Herșovici (81) 13 Decembrie 29; Voltier Heinrich (75) Dreapta 6; Oskar Morbach (39) Topolovăț 2; Marta Spiridon (39) Bircă 2; Lazăr Katz (74) Cămin Bradului 16; Feiga Sura Crețu (81) Mașina de Piine 41.

Comunitatea evreilor (M) din Cluj-Napoca anunță cu regret încetarea din viață, la 5 aprilie 1977 (17 Nisan 5737), a lui

ERNEST FISCHER

membru în comitetul de conducere al Comunității timp de mai mulți ani, căreia i-a dăruit întreaga sa putere de muncă.

Îi vom păstra vie amintirea.

În ziua de 16 Iar — 4 mai 1977 se împlinesc șapte ani de cînd a plecat dintre noi, lăsînd un gol de neînlocuit, scumpul nostru

SULIM UȘER
din Iași

Sofia, copiii și întreaga familie păstrează neștersă amintirea sufletului său bun și cinstit.

Adela, soție, Francisca, fiică, Josef (Israel) și Mișu, fii, Revelina, noră, Aurel, ginere, Liliana, nepoată și Adrian (Israel) nepot, precum și rudele apropiate, anunță cu aceeași durere că la 2 mai a.c. (Pesah-șeni) se împlinesc 10 ani de cînd s-a stîns din viață scumpul lor soț, tată, socru și bunici

MARCUS DAVID

Huși

Toți cei ce l-am iubit îl vom plînge și-l vom regreta toată viața pentru bunătatea și frumusețea lui sufletească.

Cu sufletul indurerat, familia anunță împlinirea unui an, la 26 aprilie 1977, de cînd ne-a părăsit draga noastră

FANI SOBE

născută Horenstein.

din Brăila

Un gînd pios în memoria ei.

Cu aceeași nemărginită durere anunț că pe ziua de 26 aprilie s-au împlinit 3 ani de cînd scumpa mea soție

RENEE PREISS

a decedat.

O lacrimă pentru sufletul ei bun.

Nicu Preiss

Păstrînd mereu vie amintirea, doruși durerea pentru cel ce a fost iubitul lor

MARCEL BELDNER

la împlinirea a 4 ani de la deces, surorile, cumnatul și adorații lui nepoți roagă prietenii și cunoștințele să-i dăruiască un gînd.

Inima iubitei și neprețuitei mele soții

IDIS (DIDIȘOR) ȘARAGA

a încetat să mai bată.

O vor plînge veșnic, cu inimile sfîșiate de durere, soțul neconsolat, precum și ceilalți membri ai familiei.

Înhumarea a avut loc vineri 22 aprilie a.c., la cimitirul din Șos. Giurgului.

Un gînd pios în amintirea ei.

Anuța Gropper, matusă, Moni și Sorin, soț și fiu din Israel; veri și întreaga familie anunță cu durere moartea în plină tinerețe a scumpei și dragei noastre

RETA DAVID născută Blumenthal

la 17 februarie 1977.

Dumnezeu să odihnească sufletul ei bun și blind!

Cu aceeași durere, amintim că se împlinesc un an de cînd s-a stîns din viață scumpul nostru soț, tată, bunici,

frate, cumnat și unchi

GHIDO SCHAFER

avocat, fost președinte al Comunității evreilor din Vaslui, care a lăsat un dor nestîm în sufletele noastre.

Comemorarea va avea loc la Templu Coral la 13 mai 1977.

VIZITA ÎN S.U.A. ȘI R.F.G. A EMINENȚEI SALE D. ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

La recepția oferită de organizația Appeal for Conscience. La stînga: congressman Doorn. În dreapta Eminenței Sale: d. rabin Arthur Shneer și E. Turner, om de afaceri. Vorbește d. Ion Datcu, ambasadorul României la O.N.U.

(Urmare din pag. 1-a)

de colectare de fonduri pentru toate instituțiile și programele evreiești — au salutat cu căldură și respect pe conducătorul obștei evreiești din România. În aceeași zi Eminența Sa a avut o întrevvedere cu conducătorii marii organizații American Jewish Committee, care au asigurat că vor acorda în continuare întregul lor sprijin moral și material.

Vineri 15 aprilie Eminența Sa a primit vizita d-lui rabin Alexander Schindler, președintele Conferinței marilor organizații evreiești americane. A avut loc o convorbire care a decurs într-o atmosferă foarte cordială.

În aceeași zi Eminența Sa a luat parte la recepția oferită în onoarea d-sale de către d-na Charlotte Jacobson, președinta secției nord-americane a Agenției Evreiești. Printre invitații s-au aflat d. rabin Israel Miller, fostul președinte al Conferinței marilor organizații evreiești din S.U.A.; rabinul Rakman, președintele consiliului de conducere al universității Bar Ilan din Israel etc.

De Șabat (16 aprilie) Eminența Sa a fost oaspetele comunității Park-East Synagogue din New York. Conducătorul acestei congregații, d. rabin Arthur Shneer — personalitate proeminentă a vieții evreiești americane — și doamna Shneer au oferit, la reședința lor, în seara de vineri, o recepție în cinstea musafirului. Au luat parte personalități de vază, printre care: d-na și d. Haim Herzog, ambasadorul statului Israel al O.N.U.; Morris Abraham, președintele lui American Jewish Committee; Jacques Torcziner, președintele secției americane a Congresului Mondial Evreiesc; d-na și d. Ghideon Hausner, ministru în guvernul Israelului; d-na și d. Benari, consul general al statului Israel; d. rabin Harold Gordon, vicepreședintele lui Board of Rabbis etc.

În cadrul serviciului divin de Șabat, d. rabin A. Shneer a salutat călduros pe d. Șef rabin dr. Moses Rosen, invitându-l, în numele conducerii și a întregii congregații, să rostească predica. (Publicăm fragmente în acest număr al revistei).

Duminică 17 aprilie, Eminența Sa a avut o întrevvedere cordială cu rabinul Eliezer Portugal (Sculener Ruv), care a transmis binecuvîntarea sa coreligionarilor și comunităților evreiești din România. În aceeași zi d. Șef rabin a luat parte la solemnitatea dedicată comemorării răscoalii eroice a ghetoului din Varșovia din anul 1943, fiind salutat respectuos de președintele adunării. Tot duminică, d. Șef rabin a avut o întrevvedere cordială cu d. Philip Klutznik, președintele Consiliului de conducere (Governing Board) al Congresului Mondial Evreiesc.

Luni 18 aprilie d. Nicolae Nicolae, ambasadorul R. S. României la Washington a oferit o recepție cu prilejul vizitei în S.U.A. a Eminenței Sale. Printre invitații s-au aflat reprezentanți ai Departamentului de Stat, conducători de organizații evreiești, personalități din viața religioasă, culturală etc. În toastul rostit, d. ambasador Nicolae a elogiat personalitatea d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen, scoțind în evidență contribuția d-sale la cunoașterea corectă a realităților din România, la apropierea dintre popoarele română și american. Vorbitorul a relevat rolul pozitiv în această direcție al organizațiilor evreiești din S.U.A.

Răspunzînd, Eminența Sa a subliniat deplina libertate religioasă din România, atașamentul populației evreiești față de țara în care au văzut lumina zilei, față de regimul socialist care le-a redat demnitatea umană și cetățenească, dîndu-le totodată posibilitatea de a fi cetățeni loiali a României și totodată fii credincioși ai poporului evreu.

La invitația Departamentului de Stat, Eminența Sa a avut o întrevvedere cu d. Armitage, directorul secției Europa de răsărit.

În aceeași zi, fundația Appeal for Conscience a oferit la New York o recepție în onoarea oaspetelui din România. Au participat d-nii: Ion Datcu, ambasadorul României la O.N.U.; M. Angelescu, consilier la ambasada României la Washington; personalități din viața evreiască, oameni de afaceri, precum și reprezentanți ai bisericilor catolică, ortodoxă, evanghelică, baptistă, armeană etc. Au fost rostite toasturi în cinstea distinsului conducător al obștei evreiești din România. În cuvîntul rostit, d. Ion Datcu a elogiat pe d. Șef rabin, înțelepciunea cu care conduce obștea sa, precum și contribuția pe care o aduce la cunoașterea realităților din România. Eminența Sa a rostit un cuvînt de mulțumire.

În acest cadru, d. rabin Arthur Shneer, în numele Fundației pe care o prezidează, a oferit Eminenței Sale, ca donație pentru victimele cutremurului, un grup de aparataj medical modern, „System I”, „System TR Enzyme Analyzer” și „Klina Flame System”, ce vor fi remise ministerului sănătății din România. De asemenea a făcut cunoscut că a remis pentru Contul omeniei suma de 100 000 dolari, ca un prim rezultat al acțiunii întreprinse în ajutorul sinistratilor din România. O altă sumă de 50 000 dolari urmează a fi remisă în scurt timp.

În semn de omagiu și admirație pentru Eminența Sa, d. rabin Shneer i-a oferit veșmintul brodat artistic pentru un sul sfînt al Torei.

La 19 aprilie Eminența Sa a vut o întrevvedere cordială cu d. rabin Norman Lamm, președintele lui Yeshiva University, una dintre cele mai mari instituții evreiești de învățămînt superior.

În aceeași zi d. Șef rabin a luat parte la sesiunea de lucru a lui Memorial Foundation, de sub președinția d-lui dr. Nahum Goldmann.

În ziua de 20 aprilie Eminența Sa a avut o nouă ședință de lucru cu conducerea Joint-ului.

În aceeași zi, d. Șef rabin a părăsit New York-ul, îndreptîndu-se spre München, spre a da curs unei invitații mai vechi. La plecare a fost condus de reprezentanți ai vieții evreiești americane și numeroși prieteni.

La München, conducătorul nostru spiritual a fost întîmpinat cu aceeași considerație deosebită.

În ziua de 21 aprilie Eminența Sa a ținut la organizația Bnei Brit prelegerea de *Iom Haatzmaut*, intitulată „Israel și Diaspora”. În numele celor de față, a rostit un vibrant cuvînt de salut d. rabin Grünwald, conducătorul spiritual al obștei mîuncheneze și președintele organizației locale Bnei Brit.

La 24 aprilie Eminența Sa a luat parte și a rostit o alocuțiune la solemnitatea organizată la Dachau de Comitetul internațional al foștilor deținuți ai acestui lagăr nazist. (Publicăm fragmente în acest număr).

Seara, d. Șef rabin a fost invitatul comunității evreiești din München, fiind salutat de președintele ei, d. Lamm. Eminența Sa a rostit o interesantă conferință cu tema „Dumnezeu, Israel și Tora”.

În ziua de 25 aprilie a.c. Eminența Sa a revenit la București. Pe aeroportul internațional Otopeni au venit în întîmpinare conducătorii Federației și ai Comunității evreiești din București.

A fost de față reprezentantul Departamentului cultelor.

ALOCUȚIUNI ROSTITE DE EMINENȚA SA

(Urmare din pag. 1-a)

minabile de aici, între aceste țarcuri ale celei mai cumplite nelegiuri. Totodată, fascismul era curtat, adulat „îmblinzit” de mulți conducători, care își spuneau că ei dirijează așa zisa „lume liberă”.

O! Dacă văzduhul acesta ce ne inconjoară ar putea să facă să răsunе iar în urechile noastre צעקט ערשט „șipetele celor umiliți”, chinuții, torturați, schingiuiți și omorîți Al Kidus Hašem! În același timp, de am putea să auzim „conversațiile” amicale duse nu departe de aici, la Berchtesgaden, cu călăul cel mai sălbatec din istoria umanității, de către cei care erau chemați să aperse omenirea de cataclism!

Al doilea. Este adevărat că prima victimă a fascismului am fost noi, evreii, și aceasta pentru că am fost ce mai slabi, cei mai dezarmați. Dar s-au înșelat amarnic acei care au crezut că sarabanda morții, urgia rasismului se va opri numai la noi și că astfel se va potoli setea de sînge a fiarei. Aici, la Dachau, se află adunați reprezentanți a 20 de popoare, ale căror cei mai buni fii au pierit în aceste crematorii. În aceste cuptoare sinistre, flăcările au mistuit deopotrivă trupurile preoților catolici, ca și ale luptătorilor comunisti, ale oamenilor de cultură, ca și ale muncitorilor. E adevărat că dintre cei 206 000 de oameni care au trecut pe aici, tot noi evreii reprezentăm numărul cel mai mare, însă ne-am înto-

vărașit în suferință, în martiriu, în lupte și în victorie cu elita umanității care a înfruntat fascismul și care și azi luptă spre a împiedeca reaparitia sa.

În momentul cînd „profesorii de la catedră” încearcă să demonstreze, în Statele Unite, că cei șase milioane de martiri ai poporului evreu nu s-decit o „născocire” a „înțelepților Sionului”, în momentul cînd aici, în Germania, Hacken-Kreutzler blestemat este iar purtat, cînd pe față foștii S.S.-iști și S.A. ridică iar capul, în momentul cînd ni se contestă nouă urmașilor celor șase milioane de martiri, elementarul drept la existență — drept sacru al tuturor popoarelor — în aceste momente Dachau devine un apel și un avertisment.

Izkor-ul nostru nu e afit un memento pentru noi, ci este o chemare către omenirea întreagă, de a lua aminte înainte de a fi prea tirziu.

Flutură aici drapelele mai tuturor țărilor europene. Se află aici reprezentanți diplomatici ai acestor țări eliberate de fascism. Iată se află aici o capelă catolică și una evanghelică. Așa cum s-au înfrățit mucenicii noștri în suferință, să ne înfrățim cu toții în aceeași sfință luptă care se concretizează în lozinca ce o zăriți aici, scrisă în multe limbi, pe care le-au vorbit martirii. Această lozinca, menită să le dea lor odihna veșnică și nouă liniștea cea mult dorită, sună așa: Niciodată aceasta nu se va repeta!

Răspundem cititorilor

Cine a fost Iacob (Iașa) Botoșanschi?

În legătură cu articolul „Trubaduri e-vrei de altădată”, apărut în nr. 386 al revistei noastre, cititorul Mendel H. Schip din Dortmund (R.F.G.) ne-a adresat rugămintea de a da mai multe amănunte despre personalitatea multilaterală a lui I. Botoșanschi, menționat în textul amintit. D-na ne atrage totodată atenția că prenumele acestuia era Iacob și nu Iașa, cum a fost trecut în articol.

S-a născut în anul 1892, în localitatea Chilia Nouă (azi Cismansk) situată pe malul stîng al Dunării. Numele patronimic Botoșanschi arată că familia sa era originară din Botoșani, de unde s-a mutat în tirgul dunărean. Iașa și-a petrecut copilăria în tirgul natal, unde a avut ca limbi materne idişul și româna, iar ucenicia literară și ziaristică și-a făcut-o în Odesa primului deceniu al veacului, unde și-a însușit cultura idiş și rusă.

A venit în țară în anul 1914 afirmîndu-se ca unul din promotorii idişului literar din România. În anul 1926 s-a stabilit în Argentina, unde a desfășurat o bogată activitate ziaristică și literară, care i-a adus notorietatea în lumea evreiască. A decedat în anul 1964.

În perioada cît a activat în România (1914—1926) a fost unul din animatorii mișcării culturale idişiste, pe cele mai variate planuri (literat, ziarist, critic literar, om de teatru, conferențiar, interpret de poezie și cîntece populare idiş etc.). Împreună cu Efraim Waldmann, Moti Rabinovici și Iacob Gropper a fondat, în decembrie 1914, revista idiş „Licht” care a marcat un moment culminant în viața culturală a evreilor din România. A colaborat și la alte ziare și reviste evreiești redactate în limbile română și idiş, publicînd proză literară, cronici teatrale, articole polemice etc., mult apreciate de cititorii timpului. În tripla postură de autor, interpret și animator cultural și-a răspîndit ideile nu numai în scris ci și prin viu grai în contact direct cu poporul, în cadrul unor conferințe și sezători culturale ținute în sala Geltzer din Iași ca și în modestele săli din orașele și tirgurile moldovenești pe care le-a colindat.

La fel ca trubadurii evrei ai tirgurilor de altădată, a adus cîntecul popular idiş

în uita evreiască, sîndîndu-l în inima oamenilor simpli. Au rămas în amintirea celor mai vîrstnici seriele literare de simbătă în care Moti Rabinovici conferenția, Efraim Waldmann citea din Șalom Alehem, Iacob Gropper recita din poeziile proprii, iar I. Botoșanschi — răsfațatul Iașa — cînta melodii populare sau declama. O astfel de serată literară ținută la Fălticeni este evocată pe scurt în lucrarea „Epoca Licht” a lui P. Almoni, pe care și corespondentul nostru o amintește în scrisoarea sa. Din bogata activitate a lui Botoșanschi nu trebuie omise nici preocupările sale teatrale. În acest domeniu a colaborat cu Iacob Sternberg, cunoscutul poet și om de teatru.

În Argentina s-a afirmat în domeniul presei, ca editor al ziarului idiş „Die Presse”, ca literat și om de teatru, fiind considerat de biografii săi ca una din figurile proeminente ale comunității evreiești din acea țară. Piese sale de teatru pe teme hasidice au fost reprezentate cu succes în Argentina și Uniunea Sovietică. Lucrările sale au fost tipărite în mai multe volume. De mare interes pentru cunoașterea vieții lui I. Botoșanschi sînt memoriile sale în trei volume (Di Lebensgeschichte fin a idischen Journalist — 1968) și volumul omagial „Iacob Botoșanschi, tu zaine zechtig Iorn” — 1955.

În ce privește observația corespondentului nostru asupra prenumelui lui Botoșanschi, aceasta este în principiu justă. În adevăr numele său, după acte, era Iacob Botoșanschi. Cu acest nume a semnat și majoritatea operelor sale. Dar a semnat și cu diminutivul „Iașa” precursare familiară din Iacob. Astfel sub numele Iașa Botoșanschi a semnat în revista „Lumea Evreei” (de sub direcția lui I. Brucăr) din 15 august 1920, necrologul scriitorului Eliezer Steinmann precum și alte articole și folioletoane. A folosit mai multe pseudonime literare ca „Reb Iankele”, „Iacov ben Abraham” și altele. Iașa nu era pentru el un pseudonim, ci apelativul cu care era răsfațat în cercul prietenilor și admiratorilor. Cu prenumele Iașa îl găsim indicat în mai multe lucrări de referință în epoca respectivă.

DOUĂ ARTICOLE DE ACUM O SUTĂ DE ANI

Moses Schwarzfild (1857–1943) folclorist, istoric și publicist, „Decanul presei evreiești din România”, a redactat între anii 1887–1893 apreciatul „Anuar pentru israeliți” în care au apărut lucrări literare, studii folclorice, cercetări istorico-biografice precum și articole privind viața evreilor din România.

În amaraul pe anul 5639 (1878–79) care coincide cu perioada finală a războiului independenței, Moses Schwarzfild a publicat cele două articole reproduse mai jos în care sînt relatate fapte și evenimente din vara fierbinte și toamna anului 1877, cînd armata română a scris cu sînge glorioasă pagină a independenței.

În mica dar vitează armată română, formată din 50.000 ostași 180 tunuri, se aflau și un număr de peste 1000 ostași evrei care laolaltă cu toții fiii țării și-au părăsit vetrele în primăvara lui „77” pentru a trece Dunărea spre a scăpa țara „de jug și ocapă”.

Este interesant pentru noi, generația strănepoților celor care au înfăptuit neatințarea țării, să cunoaștem cum au gândit și acționat oamenii generației de atunci.

Evreii față cu țara în război

Întotdeauna s-au arătat evreii devotați țării în care s-au născut și crescut, sub orice împrejurări politice s-ar fi aflat.

Acest fapt l-am putut constata în vremea din urmă și aici.

Proclamîndu-se România independentă și luînd partea activă la războiul rusoturc, se formară atunci spontan comitete de bărbați și femei, mai întîi în București și Iași, apoi urmărară mai toate capitalele districtelor, dînd fiecare o proclamație deosebită. Aceste comitete aveau de scop a strînge ofrande pentru soldați răniți, în bani și în lucruri, de la coreligionarii noștri. Sute de liste se împrăștiară din partea comitetelor și toate se umplură cu subscripții însemnate.

Însă oferirile evreilor nu se mărginesc numai la cele strîns de comitetele israelite. Căci nu este nici un comitet, începînd cu cel al Crucii Roșii și al Independenței, condus de doamna Maria Rosetti, pînă la cel mai neînsemnat, la care să nu fi contribuit evreii cu tot felul de ofrande. Mai mult, s-au oferit direct ofrande în bani, în tot felul de animale, brînzeturi, vinuri, pîine, rufe, pentru trunchiurile armatei și îndeosebi ale celor răniți.

Comitetul ieșean înființat la Turnu Măgurele un spital mișcător cu 20 paturi, sub conducerea fraților Friedmann.

Domnul Goldenthal din Iași oferi o casă a sa cu o poziție bună, cu aer sănătos, ca spital pentru soldații răniți.

Comunitatea israelită din Galați oferi 24 paturi ale spitalului său.

Și în sfîrșit, în fruntea tuturor vine „Ambulanța Zionului” ce au un medic șef (Dr. Cocu) un medic ajutător (Dr. I. Lebell); trei studenți interni, 11 externi și un farmacist; cu 5 trăsuri pentru transportarea răniților și a corpurilor, materiale din cele mai complexe, cum o mărturiseste „Revue Medicale Roumaine” din 1878 aprilie 1. Comitetul acestei societăți a întreținut și în Turnu Măgurele un spital temporar cu 20 paturi. Avem 2 acte înaintea noastră despre „Ambulanța Zionului”, una din partea doctorului Stavrescu, medic șef al diviziei și alta oficială, din partea comandantului de divizie, generalul Angelescu. Domnul comandant de divizie, în adresa sa oficială către domnul Adolf Weinberg zice: „Trebuie să mulțumesc societății ce prezidată pentru serviciile însemnate ce „Ambulanța Zion” a făcut la a treia și a patra divizie activă înaintea Plevnei și Vidinului, împărțind cu noi frățeste toate ostenele și greutatea campaniei... Personalul ambulanței a fost la înălțimea misiiei sale”.

— Cîțiva din studenții Ambulanței au zăcut greu de tifos și unul din ei, tînarul Iosef Hasan muri în urma acestei boli.

Voluntarul Meir Balan

Dacă mi-aduc bine aminte, l-am văzut pe acest tînar, chiar am vorbit cu dînsul și nu cred numai o dată, dar atunci să fi fost încă copil — în adevăr oare să fi fost acest tînar înalt, spătos, cu uniformă de dorobant, pe al cărui piept lucese Virtutea Militară, ordinul Sfîntu Gheorghe și Crucea trecerii Dunării... să fie el în adevăr voiosul și sprîntul Meierl, cu care mă jucam ca copil!

Eram încă copil, cînd ne despărțirăm, strămîndu-se familia sa în alt loc și de atunci noi n-am avut ocazia să ne vedem. Și bucuria ne fu dar mare și nu ne puteam duce cum de ne-am recunoscut. Se vede, pentru că noi am fost cel mai excentric din societatea micuților ștregari.

— Vezi, îmi spuse el, de mic m-am dorit militar și tu fără de voie mi-ai prorocit intrarea mea în armată.

Centenarul Independenței

sau nu, cred că n-a fost măcar unul din regimentul nostru căci asta ar însemna a fi fricos... Ajunse în sfîrșit ziua „cea de sînge udă”, cum zice iubitul nostru poet, cînd s-a dat asalt redutei Grivița... Cînd era să ne despărțim, sergentul Strul Herș, om croit pe voinicie, ce de trei ani era înrolat în regimentul nostru, ne opri ca să ne cerceteze... Apoi se depărtă iute, iar noi toți am rămas cu uimire în urma lui.

Înaintărăm apoi cu regimentul nostru spre redută și ne izbîrim cu toții, cu o furie nebună asupra ei! Era aproape de șanțuri... Și ce vād acolo, ceva mai încolo?... Strul Herș inundat în sînge cerca să se suie pe o scară și un turc îl mai lovește cu stratul puștii în cap... și el se prăvale. Atunci minia se aprinde în mine și țîntii la turc... și l-am văzut căzînd de-a tumba și răcnînd Alah!... De abia strigai eu, și un glonte mă lovi într-un picior și alți mulți îmi răniră bratele și apoi nu mai știu nimic, căzusem într-un leșin din care de-abia tîrziu m-am trezit... Lîngă mine sta întins Varul Strul Herș teapăn, iar puțin mai încolo vedeam cum Iosif merge tîrîndu-și piciorul lovit... Cînd zări pe Strul Herș mort și pe mine așa greu rănit, începu a plînge ca un copil.

Peste puțin timp am fost transportat la ambulanță. Aflînd mama mea soarta de care am avut parte, se hotărî numai decît să vină la Turnu Măgurele să mă vadă... După ce trecură șapte săptămîni, în urma scrisorii de la mama, m-am întors acasă. Mama mă îmbrățișă și mă săruta mereu, și plîngea apoi, și mă privea în față și iar plîngea.

Așa urmă a fi mama mea în toate acele două săptămîni cît am fost în concediu acasă. Și cînd la plecarea, așa tristă, cum îmi închipuiam s-o vād... ea îmi apucă, ce-i drept, cu ochii roșii de mult plîns... dar cercă a-mi zîmbi: Pleacă cu Dumnezeu îmi zise, și cu ajutorul lui Dumnezeu să te întorci cu bine de la luptă!

Și la luptă, la crîncena și victorioasă luptă de la Smîrdan, o redută a cetății Fecioarei, am fost în fruntea semetilor. Și acolo am avut parte a vedea pe români ca smei falnici. Și aici m-am ales cu o rană la picior. Iacă de unde vin medaliele mele. Toate le port cu o plăcere nespusă.

După ce ne vîrsăram puțin focul din piept... îl întrebai eu și el multe, avu a-mi împărțai de la campanie: de viteja oșteanului român și nevoile cu care s-a luptat, de curajul și sălbătăcia oșteanului turc, apoi de ale lui și ale altor camarazi evrei.

Într-un tîrziu ne-am despărțit. Inimile noastre erau mișcate și gîndul meu zbura în mii de sfere ideale.

Una din oarele cele mai fericite din viața mea socot aceea în care am avut parte să mă reîntînesc cu Meier Balan.

TELECOMUNICAȚII

Jewish Welfare Federation din Des Moines S.U.A. a organizat un original serviciu de transmitere a programelor religioase. La o simplă chemare telefonică se declanșează o bandă magnetică și ea transmite timp de 6 minute programul solicitat ca, de exemplu, comentarii la pericopa săptămîinii. Acest comentariu este selecționat din predicile rabinelor diverselor congregații. Un serviciu de 10 minute stă la dispoziția celor ce vor să asculte dezbateri asupra problemelor curente ale comunității. Alte programe se referă la viața obștilor din țările lumii. Se transmit, de asemenea, programe de muzică religioasă, folclorică, povestiri și legende hasidice. Serviciul telefonic funcționează fără întrerupere, toate cele 24 de ore ale zilei.

20 DE ANI DE LA MOARTEA LUI ȘALOM AȘ

Un clasic al literaturii idiș

Este Salom Aș un clasic al literaturii idiș? Întrebarea ar părea de prisos acum, cînd se împlinesc 20 de ani de la moartea scriitorului și aproape trei sferturi de veac de cînd, la îndemnul lui I. L. Peret, a început să scrie în idiș, lăsîndu-ne o vastă operă literară. Și totuși întrebarea se pune.

Născut la Kutna, în Polonia — la 11 ianuarie 1880 — Salom Aș se trage dintr-o familie tradiționalistă. Prima carte pe care a citit-o, avea să spună mai tîrziu scriitorul, a fost Biblia și ea avea să influențeze întreaga sa creație literară.

La vîrstă de 18 ani s-a mutat într-un tîrgușor învecinat unde a dat lecții de ebraică, îndeplinind și funcția de scriitor de jalbe. Atras spre literatură, a citit mult, învățînd singur rusa și germana. Prima încercare literară o reprezintă povestirea „Moisală” pe care a trimis-o lui I. L. Peret și acesta a publicat-o în ziarul „Id”. Era în anul 1900. Încurajat de aprecierea maestrului, Salom Aș se mută la Varșovia. Împărțind o cameră cu Avraham Reizen și H. D. Nombreg (care aveau să devină și ei cunoscuți scriitori idiș) continuă să publice portrete și povestiri în publicațiile ebraice și idiș care apăreau la Varșovia. În aceeași perioadă îi apare și prima culegere de povestiri, „Șipurim”. După publicarea

în „Freind” a povestirii „Tîrgușorul”, îndemnat — cum am mai spus — de I. L. Peret, Salom Aș se consacră exclusiv literaturii idiș, pe care avea s-o slujească timp de peste jumătate de secol. „Tîrgușorul” este, de fapt, primul succes real al lui Aș. Povestirea aduce un ton nou în literatura idiș; tîrgușorul nu mai este privit prin prizma a ceea ce el are dușur, chinuț, mizer sau pitoresc, ci prin căldura mediului familial și elevația gîndirii tradiționale. Subiectul avea să fie mai tîrziu reluat și amplificat în „Reb Șloime bogătașul”, ca și în alte lucrări.

Ceea ce îl deosebește pe Salom Aș de cîtorii literaturii idiș moderne — Mendală Moher Șforim, I. L. Peret, Șalom Alechem, de la care, recunoștea el însuși, a învățat multe — este nu numai vastitatea operei, ci și tematica variată și bogată pe care a abordat-o. Tîrgușorul evreiesc, lumea lui, preocupările acestuia nu mai constituie elemente rupte de societatea în mijlocul căreia se afla. Trebuie să se țină seama că Șalom Aș a trăit și a creat cea mai mare parte a operei sale în cele patru decenii ce au urmat săvîrșirii din viață a ultimului din cei trei mari predecesori. (I. L. Peret a încetat din viață în 1915, Șalom Alechem în 1916, Mendală Moher Șforim în 1917). Aceste decenii au fost marcate de mari

prefaceri sociale în lumea, inclusiv în viața tîrgușorului evreiesc. Căutînd să se elibereze el însuși din îngustimea problematicii acestuia („Drumul spre sine” apărut în 1914) Șalom Aș deschide în același timp perspective noi vieții evreiești. Această deschidere largă spre lume și în același timp constanța problematicii evreiești constituie cele două trăsături definitorii ale scrisului său. Trînd și scriînd, rînd pe rînd, în Polonia, S.U.A., Franța și Israel, fie că a abordat romanul istoric („Kidus Hașem” și „Vrăjitoarea din Castilian”) sau dramele lumii de la marginea societății („Dumnezeu răzbuună-ii” și „Motke Ganey”), scriitorul a avut todeauna în vedere lumea din care a descins.

În 1920, cînd a împlinit 40 de ani, Șalom Aș era un scriitor de renume mondial. Operele sale fuseseră traduse în numeroase limbi; piesele sale figuiau în repertoriul tuturor ansamblurilor teatrale evreiești de prestigiu, fiind jucate și pe numeroase scene străine. Fuseseră ales președinte al secției idiș a PEN-clubului. Au fost reeditate operele realizate pînă atunci, cuprînzînd 12 volume. Dar activitatea sa avea să continue încă aproape patru decenii, perioadă în care au apărut cele mai cunoscute romane ale sale. Astfel, trilogia „Înainte de potop” (Petersburg, Moscova, Varșovia) — în care este descrisă viața evreilor în cele trei mari orașe răsăritene, în primele decenii ale veacului, perioada marilor frămîntări sociale — a apărut în 1933 și a făcut repede ocolul lumii. Mulți critici și cititori au văzut în Zaharia Mirkin, eroul trilogiei, pe autorul însuși, confruntat cu marile curente ale timpului. Alții au considerat mai curînd „Evreul cu Psalmi” (1934) drept confesiune a autorului.

Desigur, unele din lucrările lui Șalom Aș au suscit discuții — ca, de exemplu, controversata trilogie „Om din Nazareth”, „Apostolul” și „Maria”, încercare de a recrea ambianța iudaică în care a apărut creștinismul, dar este evident că dorința cea mai fierbinte a scriitorului a fost să pătrundă în sufletul poporului său, să-l înțeleagă, să-l slujească. Cînd a scris „Pe marginea prăpastiei” (1939) el avea viziunea catastrofei ce se apropia. Se știe că la conferința de constituire a Congresului Mondial Evreiesc (1936), Șalom Aș a rostit cuvinte profetice; evreii, a subliniat scriitorul, au plătit tribut singeros tuturor regimurilor de tiranie, dar urgia nu se va opri la evrei. „Vom supraviețui și lui Hitler”, a conchis Aș. Și, într-adevăr, poporul a supraviețuit. Cu cîte sacrificii însă! „Mă-răcinele arzînd”, roman apărut în 1947 este, de fapt, un monument închinat acestor sacrificii.

Unele din cele mai frumoase pagini ale lui Șalom Aș sînt consacrate rolului femeii în viața familială evreiască. Romanul său „Mama” este un imn închinat puterii de sacrificiu, credinței și iubirii materne. Printre cele mai lămoase personaje ale lui Aș se află și Rahel Lea Hurvitz, din trilogia „Înainte de potop” care nu este mamă numai pentru copiii ei, ci pentru toți prizonierii care-i bat la ușa. Este greu să se treacă în revistă toate romanele, nuvelele, lucrările dramatice, care au jalonat drumul creației lui Șalom Aș de la povestirea „Moisală” — apărută în 1900 — pînă la romanul „Profetul”, tipărit în 1955. Este însă simbolic că scriitorul care a început prin a citi Biblia și-a încheiat ciclul cu două opere — „Moșe” și „Profetul” — ambele exprimînd aspirația de a pătrunde la izvoarele iudaismului, atașamentul profund față de moștenirea spirituală a poporului său. Prin calitatea etică și estetică a operei sale, Șalom Aș rămîne unul din marii creatori ai literaturii idiș căreia i-a conferit noi dimensiuni. Nu puține din lucrările sale au fost traduse în alte limbi — engleză, franceză, rusă, germană, spaniolă, poloneză, olandeză, ungară ș.a. În acest fel el a adus o contribuție de seamă la afirmarea literaturii idiș și, totodată, la familiarizarea a mi-

lioane de cititori cu o lume pentru cei mai mulți necunoscută.

Și în limba română au fost traduse unele din romanele, povestirile și piesele lui Șalom Aș. De altfel, scriitorul era la curent cu creația literară idiș din România. În ultimii ani ai vieții sale, pe care i-a petrecut în Israel, l-a avut drept secretar pe Ițic Paner, scriitor idiș originar din România. Acesta a contribuit la realizarea Muzeului Șalom Aș de la Bat Yam.

Opera lui Aș a format obiectul a numeroase articole, comentarii, studii. Adunate la un loc ele ar forma cea mai vastă monografie despre viața și creația unui scriitor evreu. La Universitatea Yale din Los Angeles, unde se găsește biblioteca sa — conținînd valoroase manuscrise idiș și originalele majorității scrierilor sale — se află și o bogată colecție de lucrări privind viața și activitatea literară a lui Aș.

Revenind la întrebarea de care aminteam la început, putem spune că opera lui Șalom Aș reprezintă prin ea însăși un răspuns afirmativ. Numele lui Șalom Aș se înscrie cu cîinste alături de cele ale cîtorilor literaturii moderne idiș.

BEN PINHAS

Scriitorul văzut de secretarul său, Ș. Rosenberg

„Romanul „Evreul cu Psalmi” se apropie de sfîrșit. Am sentimentul că este o operă de mare valoare, poate cea mai mare din bogata creație literară a lui Aș și sînt mîndru că am avut norocul de a fi primul ei cititor. „Evreul cu Psalmi” se și tipărește în foileton în ziarul „Haint” din Varșovia ca și în „Vorwärts” — New York. Am expediat o copie la „Bicher-Verlag” din Varșovia, unde s-a pus cartea sub tipar. Mi s-a cerut o copie și de către editura „Putnom” din New York unde se lucrează la traducerea lui în engleză.

„Care scriitor idiș are atît de puține griji în ce privește „preluarea” lucrărilor sale ca Șalom Aș? Nici nu s-a uscat cerneala pe manuscrisul care iese de sub pana sa binecuvîntată și zierele idiș de pretutindeni se interesează de el, îl solicită. Cartea este editată imediat în idiș și în alte limbi, este așteptată cu nerăbdare atît pe „ulita evreiască” cît și în lumea largă. Chiar și în Japonia se arată interes pentru traducerea lucrărilor lui Șalom Aș...”

Ițic Manger povestește

Locuiam la Londra, într-o suburbie săracă a orașului, la o gazdă neevreică. Prea mare belșug nu se putea observa pe masa mea și gazda nici nu știa că chirișul ei este un poet evreu. Ea observase doar că are de-a face cu un sărăntoc. Și, se știe, o asemenea stare nu este generatoare de prea multă stîmă, așa că nici gazda mea nu arăta o deosebită considerație față de chirișul ei.

Iată însă că, într-o bună zi, mă pomenesc cu proprietăreaa foarte agitată, intrînd la mine în cameră și anunțîndu-mă cu vădită emoție că „renumiul scriitor Șalom Aș vrea să mă vadă și vrea să vină aici”. De astă dată a arătat un respect vădit față de chirișul ei. Ce și-o fi spus? Dacă Șalom Aș vine să-l viziteze, înseamnă că nici acesta nu este un oarecare.

ȘALOM AȘ

VESNICIE

— În ce chip mă vezi acum, Agripa?
— În chip de Jupiter, Caligula!
— În chip de Jupiter, repetă Caligula cu semeție

— Și ce-ți spun, Agripa?
— Îmi spui că Caligula e singurul D-zeu din întreaga lume, Caligula!
— Singurul D-zeu din întreaga lume, rela Caligula cu semeție.

Ceva mai tîrziu, cînd Agripa și Caligula au rămas singuri, cezarul îl întreabă:
— Cu ce să te răsplătesc, Agripa?
— Să-ți măresc regatul pînă la Eufurat și Hidekel?

Pentru iniția oară, nepotul lui Herodes nu cere nimic pentru sine, ci îl roagă pe împărat, în numele poporului pe care îl guvernează:

— Divine domn, retrage ordinul pe care l-ai dat de a fi se pune bustul în templul iudeilor.

— Lovit în vanitatea sa, Caligula trimite de îndată soli către Petronius, poruncindu-i ca ordinul să fie întocmit îndeplinit. Bustul său să fie introdus în templu iar iudeii să i se închine.

Odată cu primăvara, legiunile din Aco se puseră în mișcare. De Pesah, cînd iudeii veneau la Ierusalim să aducă jertfa pascală, se aflau la porțile cetății.

Întreg poporul venise în acel an la Ierusalim căci, ca valurile Iordanului, din partea cealaltă a marelui lui Beniamin vestea înspăimîntătoare băteau la ușa fiecărei case: „Vai de noi! Vor să pîngărească templul nostru sfînt!”

Bărbatul și-a părăsit nevasta, fiul și-a părăsit tatăl, mirele și-a părăsit mireasa și au pornit cu toții la Ierusalim, să salveze templul. Dintru început, cînd și-au părăsit casele mergînd spre Ierusalim, toți se gîndiseră la război. Dar intrînd în Ierusalim și văzînd că poporul nu-i deloc tristărit, necum speriat, ca și cînd dușmanul nu s-ar afla la porțile cetății, fiecare cap de familie, înconjurat de ai săi, se îndrepta liniștit către curtea templului, spre poarta mieilor, spre a-și cumpăra un miel, pregătindu-se să prîznuiască Pesahul împreună cu toți iudeii.

Văzînd cum stau lucrurile, cei veniți cu arcuri și sulji le-au pus deoparte, încrenătorii, îl întreabă:

Guvernatorul Petronius a fost acela care a primit poruncă de la Roma să formeze două legiuni, să pornească asupra Ierusalimului, să asedieze orașul și, prin forță, să instaleze în marele templu bustul împăratului Caligula. Iar iudeii să i se închine, să-i jertfească și să se roage ca unui zeu, așa cum face toată lumea care aparține imperiului roman.

Petronius se puse în fruntea celor două legiuni și porni asupra Ierusalimului. A ajuns de Sucof la Aco și s-a oprit acolo să ierneze, trimițînd înainte la Ierusalim ordinul să bustul împăratului. Ordinul acesta mai fusese dat de cîteva ori, dar n-a fost îndeplinit.

Între timp, înțeleptul și filozoful Philo din Alexandria, împreună cu prietenii săi și trimis la Roma de către iudeii din Grecia, persecutați de greci, care și el erau sub dominația Romei.

Caligula primi delegația pe jumătate gol, gata să intre în baie, după ce-și depusese cu propria-i mină sclavii. Adunați în juru-i, senatorii și sclavii așteptau poruncile sale.

Între două porunci adresate senatorilor, Caligula îi întreabă pe barbarii iudei din fața sa:

— De ce nu vreți să mă recunoșteți ca D-zeu? Oare nu sînt D-zeu?!

Nobilul Philo își ascunde zîmbetul filozofic ce-i vine pe buze:

— Da, cezar, pentru toată lumea ești D-zeu, atît doar că iudeii l-au cunoscut pe D-zeu înainte de te-ai născut tu.

Iar copilărosul, nebulul Caligula, uitaînd brusc că e D-zeu, coboară spre iudei, își iscodește cu privirea curtenii și cu sentimentul că întrebarea ce o va pune va fi de mare efect, li se adresează:

Colonelul Brociner, erou de la 1877.

STIRI

ידיעות

FUNDAȚIE

Sub egida Bibliotecii eвреiești din Montreal s-au înființat premiile „J. I. Segal” pentru lucrări de proză, poezie și dramaturgie cu subiect inspirat din viața iudaismului. Lucrările pot fi prezentate în limbile ebraică, idiș, engleză sau franceză. Se vor acorda premii și pentru lucrări considerate a fi adus contribuții la educația eвреiească. Se prevede ca anul viitor să se extindă premierile și la lucrări de domeniul artistic: teatru, muzică, plastică.

DOCUMENTE

Revista „L'Arche” semnalează apariția unui studiu a lui Adam Rutovski, care a cercetat și adnotat 222 de documente puțin cunoscute privind viața eвреilor din Franța în perioada guvernului de la Vichy. Lucrarea lui Rutovski urmărește două aspecte, pe care documentele cercetate și prezentate cititorilor le oglindesc în mod concludent. Primul: trecerea de la măsurile vexatorii și de discriminare la cele de exterminare. Și, în acest context, colaborarea autorităților vichyste cu ocupanții. Al doilea: procesul de transformare a reacției populației eвреiești de la acțiuni de petiționare și protestare în mișcare de rezistență.

MUZICALE

În cadrul lucrărilor editate în ultima vreme de Institutul Leo Baeck a apărut cartea criticului muzical Eric Werner consacrată istoriei muzicii sinagogale. Autorul se referă atât la melodiile cele mai consacrate (Kol Nidre, Alenu, Kidus) cit și la cele ale rugăciunilor de toate zilele. Totodată este analizată influența muzicii folclorice sau romantice asupra muzicii sinagogale. Prof. Werner a deținut catedra de muzică liturgică la Hebrew Union College din Cincinnati.

GHID

Municipalitatea din Viena a editat un ghid ilustrat destinat turiștilor interesați de problematica iudaică. Ghidul este prefăcut de primarul orașului care, printre altele,

combină în așa fel încât să înfățișeze aspecte ale sărbătorilor eвреiești.

ANIVERSARE

Jewish Telegraphic Agency — J.T.A. — a aniversat împlinirea a 60 de ani de activitate. Agenția a fost înființată la Haga, de către Iacob Landau. La început purta titulatura „loodsch Correspondentie Bureau” fiind prima agenție mondială de știri din lumea eвреiească. În 1920 s-a mutat la Londra și a luat titulatura engleză. Primul editor londonez a fost Meir Grossman. Un an mai târziu și-a mutat sediul central la New York; în același an s-a deschis și secția Agenției JTA de la Ierusalim.

ARHEOLOGIE

Profesorul Benno Rothenberg de la universitatea din Tel Aviv și director al Institutului de cercetări arheo-metalurgice a condus o echipă internațională de cercetători în regiunea fostelor mine de cupru de la Timna, în deșertul Neghev. Aici se găsesc cunoscutele mine ale regelui Solomon. Actualele cercetări au dus la concluzia că exploatarea minieră ar fi început la Timna cu multe secole înaintea exodului. Prof. Rothenberg consideră că Timna este locul unde a trăit Tubal Cain, primul lucrător în metal. (Tubal Cain este citat în Biblie că și-ar fi construit un fluier din bronz).

NUMIRE

Dick Howaart, ziarist, în vîrstă de 47 de ani a fost numit președinte al Fundației Anne Frank din Amsterdam.

CATALOG

La New York a apărut catalogul anual al cărților cu tematică eвреiească. Cele peste 400 de titluri menționate cuprind o arie largă: de la cărți de știință pînă la cele de umor sau pentru copii. Catalogul este astfel redactat încît să orienteze pe cititori în funcție de temele ce-i preocupă. Titlurile sînt grupate astfel: cărți de religie, de istorie, de filozofie, de artă, pentru copii și tineret; un capitol special este rezervat temelor privitoare la holocaust.

PROCES

La Düsseldorf continuă procesul de la Maidanek. Sînt implicați 14 foști S.S.-iști acuzați de participare și complicitate la exterminarea a 200 000 de eвреi. Procesul a început în 1975 și s-a anunțat că sentința nu va putea fi pronunțată înainte de finele anului 1978. Unul din membrii apărării susține însă că procesul nu se va termina înainte de 1980. Din 120 de martori locali n-au fost audiați pînă în prezent decît 69. O comisie se va deplasa în Polonia

pentru a înregistra declarațiile a 20 de martori. Aceeași comisie urmează apoi să plece în Israel, pentru a audia alți martori [...Criminalilor le-a trebuit mult mai puțin timp.]

DOCUMENTAR

Recent a apărut un studiu documentar consacrat aniversării a 60 de ani de existență a organizației ortodoxe „Agudat Israel”. Lucrarea cuprinde o trecere în revistă a activității secțiilor din diferite țări, a conferințelor și altor reuniuni ce s-au ținut în cele 6 decenii de activitate.

DECESE

La Mineapolis a încetat din viață rabinul Albert G. Minda, fost președinte al Consiliului central al rabiniilor din Statele Unite. În vîrstă de 81 de ani, rabinul Minda s-a născut la Holton; a absolvit universitatea din Cincinnati în 1918 și și-a luat rabinatul la Hebrew Union College, în 1919. El a desfășurat o intensă activitate publică; o vreme a deținut funcția de vicepreședinte al Uniunii mondiale a iudaismului progresist și a fost printre fondatorii Ligii din Mineapolis pentru colaborare între creștini și eвреi. Comisia care a pregătit, în 1940, centenarul statului Minnesota l-a inclus în lista celor 100 de personalități marcante din acest stat.

Din Mexico City s-a anunțat încetarea din viață a lui Eduardo Weinfeld, scriitor, folclorist și cercetător în domeniul istoriei iudaismului. Weinfeld a fost în același timp un expert în domeniul folclorului mexican. A fost unul din principalii redactori ai celor 10 volume ale Enciclopediei Judeica Castellana, singura lucrare de acest fel în limba spaniolă.

La Londra a încetat din viață ziaristul și eseistul Camille Honig, care a desfășurat o intensă activitate în publicistica idiș. Honig s-a numărat printre fondatorii societății „Martin Buber” și a fost primul ei președinte.

CARTE

La Bet hamidrăș Șalom din Londra s-o constituit un comitet care se va ocupa cu editarea scrierilor eruditului rabin Șolem Moscovitz, de la a cărui încetare din viață se vor împlini anul acesta 10 ani. *Sefer Daas Șalom* — cum se va numi cartea — va cuprinde și predicile roștite de cel ce a fost una din personalitățile rabinice proeminente din Anglia.

COMEMORARE

La Toronto (Canada) s-a desfășurat o săptămîină de comemorare a holocaustului. În cadrul manifestărilor care au avut loc s-a deschis la Universitatea York din oraș o expoziție de fotografii,

documente și extrase de presă privind atrocitățile comise de naziști, precum și referitoare la mișcarea eвреiească de rezistență. La simpoioanele și conferințele care au avut loc au fost invitați scriitori și publiciști cunoscuți pentru activitatea lor antinazistă.

IDIȘ

Pe lângă Universitatea din Beer Șeva s-au înființat două noi catedre de idiș. De menționat că orașul nu este considerat un centru de cultură idiș, întrucît majoritatea locuitorilor săi sînt sefarzi. Președintele universității a declarat că interesul pentru cultura idiș reprezintă o dovadă a înțelegerii și respectului mutual între diferitele comunități care formează colectivitatea orașului.

ALEGERE

Comunitatea askenază din Argentina a ales în funcția de Șef rabin pe Siomo Benhamu din Buenos Aires. Predecesorul său, Șef rabinul dr. Menahem Fiterman s-a stabilit în Israel.

DESCENDENȚA

„A nu se uita că sînt fiu de rabin”, așa se intitulează un articol din numărul special pe care „Revue Française de Sociologie” l-a consacrat lui Durkheim. Articolul încearcă să analizeze influența pe care ascendența rabinică a avut-o asupra cunoscutului sociolog. Titlul reprezintă sublinierea pe care însuși Durkheim a făcut-o cînd și-a schițat biografia. David Emille Durkheim (1858—1917) se trage dintr-o familie din Alsacia, rabini din tată în fiu de opt generații. El însuși a urmat seminarul rabinic, pe care l-a abandonat pentru a se dedica studiilor sociologice.

MEMORIAL

S-au împlinit 30 de ani de la înființarea Muzeului Auschwitz, ridicat pe locul fostului lagăr al morții. În acest răstimp, muzeul a fost vizitat de peste 12 000 000 de persoane. O ceremonie solemnă a marcat a 30-a aniversare a muzeului. Cu acest prilej în fostul Bloc XX a fost prezentată o expoziție de miniaturi ale monumentelor consacrate martiriului și luptei de rezistență împotriva nazismului.

La cimitirul municipal din Amsterdam a fost inaugurat recent un monument memorial închinat martirilor din lagărele de exterminare de la Auschwitz și Birkenau. Ridicat de Comitetul olandez al foștilor deținuți de la Auschwitz, monumentul este opera sculptorului olandez Jan Wolkers.

הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א באזוכט די פאראיניקטע שטאטן

(סוף פון זייט 10)

זיך באטייליקט אין דער אוכרה געווינדעט דעם העלדישן אויפשטאנד נון ווארשעווער געטא אין יאר 1943, זייענדיק באגריסט ווא- רעס פונעם פרעזידענט פון דער פארווא- לונג.

אין זעלבליקן טאג האט דער רב הראשי שליט"א געהאט א הארציקן געשפרעך מיט ה"י לייפ קלוצניק, פרעזידענט פון לייטונג-ראט פון- יידישן וועלט'קאנגרעס.

מאנטיק דעם 18-טן אפריל האט ה"י גי- קאלי, אמבאסאדאר פון דער סאציאליסטישער רעפובליק רומעניע אין וואשינגטאן געגעבן א אמעריקע פונעם רב הראשי שליט"א. צווישן די פארברענגע זענען געווען פארשטייער- פון געטא-דעפארטאמענט, מנהיגים פון יידישע ארגאניזאציעס, פערזענלעכקייטן פון רעליגיעז- קולטורעלן לעבן. אין טאקס, וואס ס'האט גע- האלטן דער אמבאסאדאר נאקאלי נאקאלי, האט ער געלויבט די פערזענלעכקייטן פון רב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א, אונטערשרייבן- דיק זיין ביטראג צו קענען ריכטיק די רע- אלייט פון די יידישע ארגאניזאציעס פון די פאראיניקטע שטאטן.

אין זיין ענטפער, האט דער רב הראשי שליט"א אונטערשריבן שטארק די פולשטענדיקע רע- ליגיעז-פאליטיק פון רומעניע, די טרייטאפט פון דער יידישער באפעלקערונג צו לאנדן, אין וועלכן זיי האבן דערוועגן די טאג-לייב, לגבי דעם סא- ציאליסטישן רעזשים, וועלכער האט זיי צוריק- געגעבן די מענטשלעכע און בירגערלעכע- וויירדע, געבויט זיי די מעגלעכקייט גלייכציי- טיק צו זיין לאיאלע בירגער און טרייע זין פון יידישן פאלק.

אויף דער איינלאדונג פון שטאט-דעפארטא- מענט האט דער רב הראשי שליט"א געהאט א געשפרעך מיט ה' אימיטאטש, דירעקטאר פון מורה-איראקאישן גאסטלי.

אין זעלבליקן טאג האט די בונדאציע, אפיל פאר טשעטישען געגנטן אין ניו-יארק א מסיבה לכבוד גאט פון וועמענער, וואס זיך בא- טייליקט יאן דאטקן, רומענישער אמבאסאדאר ביי דער אונגא- מ. אנדערשעלעקן פון דער ר- מענישער אפבאסאדע אין וו. שינגטאן, פערזענ- פון יידישן פאלק.

דער באזוך אין מערב-דייטשלאנד

אין מינכן, איז אנדער איינטיקער מנהיג אויסגענומען געווארן מיט דער זעלבליקער באזוכערער אסטונג.

דעם 21סטן אפריל האט דער רב הראשי שליט"א געהאלטן א רעדע ביי דער ארגאני- זאציע בני בריח, אונטערן טיטל "ישראל און די תפוצות" לכבוד יום-העצמאות. אין נאמען פון די אנהענגיקע האט געהאט א ריידנדיק באגריסונג-רעדע ראבינער גרינוואלד, דער גייסטליכער מנהיג און דער מנהיגער יידישער קהילה און דער פרעזידענט פון דער לאקאלער בני ברית ארגאניזאציע.

דעם 22סטן אפריל האט דער רב הראשי שליט"א זיך באטייליקט אין האט געהאלטן א רעדע ביי דער אוכרה, וואס איז ארגאניזירט געווארן אין דאמא פון דעם אינטערנאציאנאלן קאסימטע פון געוועזענע אינטערנירטע אין

לעכקייטן פון יידישן לעבן, ווי אויך פארשטייער פון דער קאטוילישער, ארטאדאקסישער, עווא- קירכן. ס'ע זענען געהאלטן געווארן טאטען לכבודן חשבון מנהיג פון דער יידישער קהילה פון רומעניע. אין זיין רעדע, האט ה' יאן דאטקן געלויבט דעם רב הראשי שליט"א, זיין חכמה מיט וועלכער ער פירט אן זיין קהילה, ווי אויך זיין ביטראג צו באקענען מיט די רעאליטעטן פון רומעניע. דער רב הראשי שליט"א האט געהאלטן א דאנק-רעדע.

אין דער דאזיקער ראם האט הרב ארטור שניאור, אין נאמען פון דער פונדאציע וועלכע ער פרעזידירט, געגעבן דעם רב הראשי שליט"א א געשענעק פאר די געליטענע פונעם ערד-צייטערניש, א גרופע מאדערנע מעדיציני- שע אפארטן, וועלכע וועלן איבערגעגעבן ווערן דעם געוועזענע-מיינסטעריום פון ר- מעניע. ער האט אויך איבערגעגעבן א געשענעק פון 100 000 דאלער ווי אן ערשטער רעזולטאט פון דער קאזע וואס איז אונטערגענומען גע- ווארן דער ערשטער געליטענע פונעם ערד- צייטערניש אין רומעניע. א סכום פון אנדערע 50 000 דאלער וועלן בקרוב איבערגעשיקט ווערן.

דערויג לגבי דעם רב הראשי שליט"א, האט שניאור געגעבן א מחנה א קינסטלעריש אייגענעם פרוכט.

דעם 19טן אפריל האט דער רב הראשי שליט"א געהאט א הארציקן געשפרעך מיט הרב נאחמאן לאם, פרעזידענט פון ישיבה-אניווערסיטי, איינע פון די גרעסטע יידישע הויכשולן.

שליט"א זיך באטייליקט אין דער סעסיע פון קול תורה, אונטער דעם פארזיץ פון ד"ר נחום גאלדמאן.

אין 20טן אפריל האט דער רב הראשי שליט"א געהאט א נייע ויזונג מיט דער לייטונג פונעם טאגאט.

אין זעלבליקן טאג האט דער רב הראשי שליט"א אונטערגעשריבן ניו-יארק, פאנדיק קיין מינכן, ענטפערנדיק אויף א פריערדיקער איי- לאדונג. ביים אפפארן איז ער באגלייט גע- ווארן דורך די פארשטייער פונעם אמעריקאנער יידישן לעבן און פון פיל פריינד.

א דעמאגראפיע וועגן די פאלאשן

אן אמעריקאנער פארליין, וועלכער האט אונטערגענומען פארשן די דעמאגראפיע פון די פאלאשן (א באפעלקערונג פון דער יידישער אמונה פון עטיאפיע) האט פארעפנטלעכט מסקנות פון די צונויפגענומענע דאטן. אוי ווערט, צווישן אנדערן ארויסגעווייזן, אז די צאל פון די פאלאשן זאל היינט צו טאג זיין בערך 28000, באשטייענדיק פון 6000 משפחות. מער ווי די העלפט פון דער באפעלקערונג איז אונטער דער עלטער פון 18 יאר. זיי וואוינען אין 448 דערפערענדיק ארטשטאטן און 2 סטע- טערישע ארטשטאטן. דער רוב באשעפטיקט זיך מיט אגריקולטור, אן דעם אז זיי זאלן פאר- מאכן אייגענע ערד. א גאר קיינע צאל זענען קליינע בעל-מלאכות. לויט היסטארישע דאטן, האבן די פאלאשן - וועלכע מע פארעכנט אז זיי זאלן שטאמען פון דער מלכת-שבא - געצייגט אין זעכצטן יארהונדערט 500 000 נפשות.

א בולגארישער פילם וועגן דער שואה

די בולגארישע פילם-שטודיע ארבעט איצט אויף א פילם, די טיטשקאראווא וועט נישט אפפארן, אין וועלכן ס'ע ווערט געשילדערט די באמיואונג פון די פארטיאנער אפצוראטע- ווען בולגארישע יידן פון דעפארטאציע, במשך דער צווייטער וועלט-מלחמה. דער סצענאר איז רעאליזירט נאכן בוך פון היים אליעזר.

חסידי אומות העולם

36 האלאנדישע משפחות ווי אויך עטלעכע יחידים זענען אויסגעצייכנט געווארן מיט מע- דאלן פון יד-ו-נש פון ירושלים, פארן אפא- שטענען עטלעכע יידן בעת דער נאצישער אק- פאציע אין האלאנד.

אן אלטע הגדה

דער יידישער וויסנשאפטלעכער אינסטיטוט (יחוד) פון ניו-יארק האט נישט לאנג באקומען א הגדה, וואס איז געדרוקט געווארן אין 18טן

אין דער יידישער וועלט

יארהונדערט. עס האנדלט זיך וועגן א ספר געדרוקט אין יאר 1767 דורך מאָזעס מאי אין צוואנציגער יארן פון דער קעניגליכער דרוק פון יאקעב אנטאן פון מען. דריי אלטע און צום באמערקן ביי דער דאזיקער הגדה (א) דאס איז די ערשטע אויסגאבע מיט פירושים פון בעל-זוהר'ס ווי ר' משה אלעסער פון פראג, רבי אפרים פון לענטשיץ און ר' אריה לייב פון מען; (ב) אנטהאלט 10 גראוואורן וועמענס צייכענער איז אומבאקאנט; (ג) ס'ע זענען אנגעגעבן ספרדישע און אשכנזישע טרא- דיציעס.

א דענקמאל אין מאטהיוו

די יידישע קהילה פון עסטרייך האט אויפ- געשטעלט אין מאטהיוו א מצבה לזכר פון די אומגעבראכטע יידן אין דאזיקן לאגער דורך די נאציס. ס'האבן זיך באטייליקט אפיציעלע פערזענלעכקייטן און פארשטייער פון די אר- גאניזאציעס פון געוועזענע דעפארטירטע פון אנדערע לענדער. דער דענקמאל שטעלט פאר א מצבה מיט זיבן ליכטער, וועס ליכטער סימבאליזירן די 6 מיליאן יידישע קדושים אומגעבראכטע דורך די נאציס, און דער זי- בעטער ליכטער פאר א נישמה.

85סטער געבורטסטאג פון נעלי זאקס

כדי אפצומערקן דעם 85סטן געבוירטאג פון דער שייבערין נעלי זאקס, האט די דאָרט- מונטער (מערב-דייטשלאנד) ביבליאטעק געעפנט א אויסגעשטעלט געווארן אויך דער רוב ארבעט פון דער באקאנטער דיכטערין. די דאָרטונג- טער ביבליאטעק האט אויך גערינגעט א לי- טערארישן פרויז נעלי זאקס. גי באוואוסט האט נעלי זאקס. מיט דער הילף פון דער שייבע- רין שולמא לאגערלעך, זיך איינגעגעבן צו פארלאזן דאס נאצישע דייטשלאנד און זאָס זיך באזיצט אין שוועדן. זי איז געשטארבן אין מאי 1970, אין סטאָקאָלם.

ווי א פערד מיט די קאפעטעס

ענטפערט אים דער רבי מיט: א שמיכל: — אין חולת אים דער זאָס: דאָס פערד, איז ווי אלע פערד ווען זיי קומען צום טיך זיך אפאציען. איז דורשטיק און מיינט דע- מאַלט, און ס'ע וועט אליין אויסטרינקען דאס גאנצע וואסער פונעם טיך... אבער אז עס בייגט איין דעם קאפ צום טיך, איז נאך איי- דער ס'ע האט אנהענגיקן טרינקען, און עס דערנעבן זיך אן א שילד, ווי א פערד וויל אויך טרינקען, נונקט ווי ער, פונעם זעלבליקן וואסער פונעם טיך... דאָס הייסט, אז דאָס פערד האט דערנעבן א קאנקורענט. מחמת דעם קלאפט עס מיט דעם קאפעטע אין חוץ סער, אין יענעם, "פערד" וואס וויל אויך טרינקען פונעם טיך... און נאך א קליינער פויער, גיט דער רבי צו: — אזוי איז א פערד... די אבער טארסט נישט טראכטן ווי א פערד. צווישן מינע ח- סידים געפינען זיך נישט קיין, "פערד"... דער חון, וועלכער האלט זיך פארן אייגן ציקן, "גרעסטן" טראכט אויך ווי יענע פערד — קלאפט ער מיט זיינע, "קאפעטעס" אין טיך...

ער איז שטאמאנד דורס צו זיין סי ווע- מען, וואס וואלט געוואלט צו זאגן אז עס איז נאך דא, "גרויסער" חון, אויך אחוץ אים, וועלכער איז דער סאמע, "גרעסטער"... און נישט נאך א חון. מע קאן פשוט אויסשטרייכן דאָס ווארט "חון" פון שרייבן אויפן זעלבליקן ארט סי וואס מע וויל: פאסט, ציסט, מאלער, סולפסטאר, שרייבער, פובלי- קאט, דאקטער, אינזשעניר, ארכיטעקט, מאן, פרוי צו שוויגער... בקיצור: וואס מע וויל קאן מען אנשרייבן אויפן אָרט, וואו מע האט אויס- געשטרייכן דאָס ווארט, "חון". מע זאל נאך נישט אויסשטרייכן דאָס ווארט "כערד" אדער לכה-הפחות דאָס ווארט, "פאסט", ווייל אז דעם ווארט, "קאפעטע" וועט די מעשה אַוועקן דעם ווערטיקטן תוכן און וועט נישט האבן קיין טוב טעם. ווידער א חסיד'ישע מעשה זאָן א, "טעם", אז אָדער זי איז לגמרי נישט קיין מעשה, אָדער זי איז כללל נישט קיין חסיד'ישע...

דאזיקן פאציסטישן לאגער (מיר פארעפ- טלעכן א פראגעמענט פון דער רעדע). אונט איז דער רב הראשי שליט"א געווען דער גאט פון דער יידישער קהילה פון מי- נכן, וועמענע באגריסט פון איר פרעזידענט, ה' לאם. דער רב הראשי שליט"א האט גע- האלטן אן אינטערעסאנטע רעדע אויף דער עמעס, "קודשא ברוך הוא, ישראל ואורייחא" (גאט, ישראל און די תורה).

דעם 25סטן אפריל איז דער רב הראשי שליט"א צוריק געקומען קיין בוקארעסט. אוי- אינטערנאציאנאלן פלי-פעלד בוקארעסט-אטע- פלייטונג פון דער סטערדאציע און פון דער בר- קארעסטער יידישער קהילה. עס איז געווען אונזענע דער פארשטייער פון רעליגיעז-דעפארטאמענט.

אונדזער דאקטער

(סוף פון זייט 11)

פיל גיבן מיר די באזוכן אין דער היים ביי די יידן. ס'ע פרייט מיר נישט בלויז וואס איך זע — ווארעם עסן וואס מע ברענגט זיי אים פאר יענע וואס קאנען נישט אראפגיין פונעם בעט, מעדיצינע וואס מע גיט זיי און אפער- טאנאל וואס קומט אהיים מיט מאכן ביי זיי ריין — נאך אויך די שטימונג, בפרט דאס וואס זיי זענען דערגאנגען צו האלטן דאס אלץ פאר נאָרמאל, ווי זעלבפארשטענדלעך. אדוואד, ווייטן מיר ווייל מי און ארבעט עס איז נייטיק אז דאס וואס זאל זיי אויסווען פאר נאטירלעך. דווקא אט דאס נאיווע געפיל זייערס, דאכט מיר אויס צו זיין דער גרעסטער שבה פאר יענע וואס וואכן מיט אויז פיל ליבשאפט און איבערגעגעבנקייט איבער זייער רואיקער עלטער.

כדי מיר זאלן באשמועסן די ערנסטער קאלן און אנדערע ענינים, עפנטערע מיר אין דער וואך ניצן מיר די נאכמיטאגן קל צו באוועגן אונדזערע מושב יקנים אוודאי האט יעדער איינער פון זיי וויין שטענדיק דאקטער, אבער ווי דער שפן פונעם נאכמיטאגן אפטייל אפטייל איך פאר מירן חוב צו זען ווי אזוי עס גייט די ארבעט.

— און וואס עפיענט איר דאָרט? האט מע זאגט אז אויך דאס אפניצן איז א נאראקטער-שטריך פונעם מענטש, פארויכער איז אייך אז יעדעס מאל האב איך דאס זעל- בינק פרישע געפיל פון טרייד, ס'ע פרייט מיר ווען איך זע אנדזערע זקנים גוט באהאנדלט האבן נישט קיין דאגות פון גוים, לעבנדיק- רואיך זייערע זאכעס יאָרן. דאס זעלבליקע- צו

צייטשריפט

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

דערשיינט צוויי מאל אין חודש 01.05.1977 * בוקארעסט

רעדעס פון רב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א

במשך זיין באווד אין די פאראייניקטע שטאטן פון אמעריקע און אין מערב-דייטשלאנד האט דער רב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א געהאלטן מערערע רעדעס און דרשות. אין היינטיקן נומער פארעפלטען מיר פראגעמענט פון צוויי פון זיינע רעדעס.

אונדזער הימל ציטערט נישט

(אין דער שיל זכרון אפרים - פארק איסט, שבת דעם 18טן אפריל)

מלמענט פון דער דראמע - דערציילט די אגדה - איז דערשינען א "ירושלים של מלכה" א הימלישער ירושלים, וואס קיין שום פלאמען האבן נישט געקענט פאנדיקן, קיין שום שונא האט עס נישט געקענט בייקומען. מיר זענען נישט קיין "טרויער", מיר שלעפן איר נישט איין מיט קיין פאנטאזיעס, אבער די רעאליטעט גופא פון אונדזער השקפה וועגן לעבן, איז א שטענדיק באמערקט דער-געשען דעם הימל צו דער ערד. מיר פראפא-גירן נישט מיט הילע פראגן דאס מלכות שמים כדי מיר זאלן זיך אונזאגן דא, אויף דער ער-דישער וועלט, פון אלעמען, מיר זאלן ליידן אלע צרות, בויונות און אומגעריכטיקייטן. ניו! אדרבה! אונדזער אמונה ווייזט אונדז ווי אזוי מיר זאלן דא, אויף דער וועלט, שאפן א לעבן אין וועלכן מיר זאלן באהערשן די גא-סור, כדי מיר זאלן זיין אמתה שותפים צו דער יצירה, אז מיר זאלן באמת זיין די "קריון" פון דער בריאה".

צוליב דעם, אויך דעמאלט ווען די ערד אנט-לויפט פון אונזער אונדזערע פיס, ווען עס דאכט זיך אויס אז די שולות פאלן איין, האבן מיר אן אללען, א פעסטן יסוד: אונדזער הימל - וואס ציטערט קיין מאל נישט אויף.

דאס מענטשלעכע וועגן באשטייט פון הימל און פון ערד. ס'ע דארף תמיד שטרעבן צו דער-הויבנקייט און ס'ע זאל בייקומען די טיפענישן, וואס פרוברירן עס איינשלינגען. א דם באטייט טאקע, דער וואס איז באשאפן פון אדמה, פון ערד - אבער עס באטייט אויך "אדמה לעלוו", אז ער קען געלייבן ווערן צו גאט. דאס איז אפהענגיק אין מענטש גופא, ביי אים איז די בחירה, ער קען זיך אויסוויילן צווישן טוב און רע, צווישן גוט און שלעכט, אויב ער זאל אויפשטייגן פון מדרגה צו מדרגה, גא, אויף דער לויטער וואס פירט צו הימלישע היינט אלדער צו וועט זיין שדרה, ער וועט נידערן אין די תהומען, וואס שטייען אים אין וועג.

אזוי ווען מיר די וועלט, אין דעם באשטייט אונדזער כוח א"בערצולעבן, גובר צו זיין די קאסאטוראפעס, ארויסצוגיין געשטארקט פון סיי וועלכן נסיון. אפילו דעמאלט ווען ירושלים איז חרוב געווארן, ווען פייער-פלאמען האבן פארצערט דאס בית-המקדש, דאס "יפה נוף" משוש כל הארץ" (תהלים מח-ג), דאס שינג-קייט און די פרייד פון דער גאנצער ערד. האבן מיר קיין איין מלמענט נישט פארלוירן אונדזער בטחון. אפילו דעמאלט, אין העכסטן

סע זאל זיך קיין מאל נישט איבערחזרן!

(רעדע געהאלטן ביי דער אוכרה אין דאכא, דעם 20טן אפריל ד"י)

די דאזיקע קרעמאטאריעס. אין די דאזיקע שטרעקעס איוונטס האבן די פלאמען גלייך פארזעט די גופים פון קאטאלישע גייסטלעכע ווי יענע פון קאמאניסטישע עמפער, פון קול-טור-מענטשן ווי דא ארבעטער. עס איז אמת, אז פון צווישן די 206.000 מענטשן וועלכע זענען דא פארביי, זענען מיר יידן פארטריעט מיט דער גרעסטער צאל, אבער מיר האבן זיך פאראייניגט אין די ליידן און אין קרבנות, אין קאמף און אין זיג מיט די בעסטע פון דער מענטשהייט, וואס האבן זיך קעגנגעשטעלט דעם פאשיוס און וועלכע קעמפן אויך היינט כדי צו פארהינדערן זיין ווידער אויפלעבן. אין מאמענט ווען "פראפעסארן פון דער קאמערדע" פראוון דעמאסטריי, אין די פאראייניקטע שטאטן, אז די וועקס מיליאן קרב-נות פונעם יידישן פאלק, זענען נישט מער ווי א "גומא" פון די "זקני ציון", אים מא-מענט ווען דא, אין דייטשלאנד, ווערט ווידער געטראגן דער פארשטעלער האקנרייך, ווען ברוחיה געוועזענע עסטעס און סע-א הייבן ווידער אויף זייערע קעפ, אין מאמענט ווען מע לינקס אונדז אפ, פאר אונדז די שארית הפלטה פון די וועקס מיליאן קרבנות, די עלע-מענטאריי רעכט אויף עקזיסטענץ - א היילי-קע רעכט פאר אלע פעלקער - אין די דא-זיקע מאמענט ווערט דאכא א רוף און אויך א הארעוונג.

"מי מנח עפר יעקב"? (מבחר כג-), ווער קען ציילן די ערטער וואס זענען פארהאנדעלט געווארן אין שטוב פון יעקב קינדער, אין דער לענג און אין דער ברייט וואס איראפע דורך די פאשיסטישע היות? וואס קען מען נאך צוגעבן צו דעם געזאגטן אין די לעצטע 32 יאר, וינט די פארבייטונגס איוונטס האבן אונדזערעס ווידער פארשלאסענע טעטיקייטן? טרעבלינקא, אוישוויץ, מיידאנעק.

"מה גש תנח"י" מיט וואס איז דאכא אנדערש פון די איבעריקע?

דערלויבט מיר אייך צו זאגן אז צוויי זע-נען די באטייט, וואס מיר זענען דא און זי זענען א מוראדיקע ווארענונג פארן מענטשלעכן געוויסן.

דער ערשטער. דער לאגער אין דא-כא האט עקזיסטירט זינט יאר 1933, תיכף נאך קומען צו דער מאכט פון היטלער אין דייטשלאנד. אין דעם פערטן צווישן 1933, אונטערן הימל פון איראפע זענען דא אפגע-טון געווארן די שרעקלעכסטע רצחנות. לויט צייטיק אין דער פאשיוס געשוינט געווארן, געשטעלט, "אינגעשטעלט" דורך פיל מנהיגים, וועלכע האבן געזאגט אז זיי דיריגירן די אזוי געוועזענע "פרייזער וועלט".

א! ווען דער חלל וואס רינגלט אונדז ארום וואלט קעגנעם פארשלינגען ווידער אין אונדזערע אויערן דעם "צעחת עוים", די געשרייען פון די געפייניקטע און אומגעבראכטע על קידוש השם, און אין דער זעלביקער צייט זאלן מיר קאנען הערן די פריינדלעכע, געשרעקען וואס זענען געפירט געווארן נישט ווייט פון דא, אין בערעסעלאווע, מיטן ווילדסטן הענקער פון דער מענטשלעכער געשיכטע, דורך יענע וואס זענען גערופן געווארן צו אטאנעווען די מענטשהייט פון א קאטאקליזם?

דער צווייטער. עס איז אמת, אז דער ערשטער פון פונעם פאשיוס זענען געווען מיר, יידן, און דאס מחמת מיר זענען געווען די שוואכסטע און אומבאוואוסטסטע. אבער זיי האבן זיך ביטער טועה געווען, יענע וואס האבן געמיינט אז דער טויטגאנג, די ראסי-טישע הוליאנקע וועט זיך אפשטעלן בלויז ביי אונדז אזוי ארום וועט די היה אפשטילן איר בלוט-דורשט. דא איז דאכא, געפילט זיך פארוואלט פארשטייער פון א 20 פעלקער וועמענס בעסטע זיין זענען אומגעקומען אין

בעת דער באגנעטיש'אן דער פונדאציע "אפיל פאר סטעיטס" (פון לינקס): קאנדידעטן דאן, וואסנישער אהבאסאדאד "ד"ר דוד משה רוזן שליט"א, הרב אברהם שניאור (באגריסט דעם חשובן נאטם), עמנואל מורנער, ע. בראנפמאן, וויליאם בליק.

הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א באזוכט די פאראייניקטע שטאטן

דעם צווייטן טאג האט ער געגעבן א מסיבה לכבוד דעם חשובן נאטם דער יוניטעד דוואיזש אפיל. די פארשטייער פון דער דאזיקער קער ארגאניזאציע - וואס ארגאניזירט און קלייבט צונויף יעדעס יאר פאגנדן פאר יידישע אינסטיטוציעס - האבן באגריסט ווארעם און מיט אכטונג דעם מנהיג פון דער יידישער קהילה פון רומעניע. אין זעלבליקן טאג האט דער רב הראשי שליט"א געהאט א געשפרעך מיט דער לייטונג פון דער גרויסער אמערי-קאנער יידישער ארגאניזאציע, "אמעריקן דויד" איש קאמפטי, וועלכע האבן צוגעזאגט אז זיי וועלן פארזען גען זייער מארגאלישע און מאסירעלע הילף.

פרייטיק, דעם 15טן אפריל, האט דער רב הראשי שליט"א אויפגענומען דעם באזוך פון ראבי אלכסנדר שינדלער, פרעזידענט פון דער קאנפערענץ פון די גרויסע יידישע ארגאניזא-ציעס פון אמעריקע. עס איז פארענקומען א געשפרעך, אין א זייער הארציקער שטימונג, אין זעלבליקן טאג האט דער רב הראשי זיך באטייליקט אין דער מסיבה, וואס איז ארגאני-זירט געווארן לכבוד אים דורך דער פרוי פארלאסע דושיקאסא, פרעזידענט פונעם צפון-אמעריקאנישן אפטייל פון דער יידישער אנגען. צווישן די איינגעלאדענע האבן זיך געפינען: ראבי ישראל מילער, געוועזענער פרעזידענט פון דער קאנפערענץ פון די גרויסע יידישע ארגאניזאציעס פון אמעריקע, הרב ראקאט, פרעזידענט פונעם לייטונג-ראט פונעם בראין אונדזערשטעט פון ישראל, א"א.

שבת (16טער אפריל) איז דער רב, הראשי שליט"א געווען דער גאסט פון דער קהילה "זכרון אפרים" פון ניו-יארק. דער מנהיג פון דער דאזיקער קהילה, הרב אהרן שניאור - א פראמאנענטע פערזענלעכקייט פונעם אמערי-קאנישן יידישן לעבן - און די פרוי שניאור האבן געגען א מסיבה לכבוד דעם גאסט און זייער וואוינונג, פרייטיק צו נאכטס נאך קבלת שבת. ס'האבן זיך באטייליקט אנגעזענע פערזענלעכקייטן, צווישן וועלכע: פרוי און ה' חיים הערצאג, אסאדאד פון מדינת ישראל ביים אונגא-פאריס פארמאדאט, פרעזידענט פון פערזענלעכקייט פונעם אמעריקאנער אפטייל פונעם יידישן וועלט-קאנפערענץ: פרוי און ה' גרען-הוינער, מיינסטער אין דער יידישער קאנאל-גירונג, פרוי און ה' נבאר, גענעראל קאנאל-פון מדינת ישראל; ראבי וואלדא אראדא-ווינער; פרעזידענט פון בארד אף ראביס א"א.

אין ראם פון קבלת שבת האט הרב אהרן שניאור ווארעם באגריסט דעם רב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א, פארבעטנדיק אים, און געמאכט פון דער לייטונג און פון דער גאנצער קהילה, אז ער זאל לייטונג און פון דער גאנצער פארענטלעך א פראגעמענט פון דער דרשה אין היינטיקן נומער.

ווי מיר האבן מודיע געווען אין פריערדיקן נומער, האט דער רב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א, פרעזידענט פון דער פערדעראציע פון די יידישע קהילות פון רומעניע, פארלאזט דאס לאנד דעם 11טן אפריל ד"ר ארויספאגנדיק אין די פאראייניקטע שטאטן כדי זיך צו באטייליקן אין וויכטיקע אינטערנאציאנאלע פאראויסזענע פונעם אמערי-קאנער יידישע האבן אויך איצט געמאכט א קבלת פנים פון טיפער אכטונג און ווארעמער הארציקעס פאר אונדזער גייסטיקן מנהיג. אין די עטלעכע טעג וואס ער האט פארבראכט אין די פאראייניקטע שטאטן, האט דער רב הראשי שליט"א געהאט אן איבערגעלאדענעם פראג-ראם, האבנדיק דעם חוב צו ענטפערן אויף די פיל איינגעלאדענע מצד די גרויסע יידישע ארגאניזאציעס און אייניקע פארמיינענע פער-זענלעכקייטן פונעם רעליגיעזן, קולטורעלן און סאציאלן יידישן לעבן פון אמעריקע.

דער רב הראשי שליט"א איז אנגעקומען קיין ניו-יארק אין אונטן פון 10טן אפריל, זייענדיק אפגעווארט אויפן פול-פעלד דורך פיל פארשטייער פון די יידישע ארגאניזאציעס, פריינד א"א, צווישן וועלכע ראבי ארטור שניאור און אבבי ישראל פאוסאווויט א"א.

דער פראגראם פון דער עטטיקייט פון רב הראשי שליט"א האט זיך אנגעהויבן מיט א יעצונ מיט דער לייטונג פונעם דושיקאט. דער פרעזידענט פון דער דאזיקער וויכטיקער ארגאניזאציע, ה' זשאק ווילער, האט הארציק באגריסט דעם חשובן מנהיג פון דער יידישער קהילה פון רומעניע, אין גייסט פון צוואמענ-אבעט און פולשטענדיקער פארשטענדלעכקייט וואנען באהאנדלט געווארן די פראגן אין שיי-כות מיטן הילף-פראגראם וואס דער דושיקאט, אין צוואמענארבעט מיט דער פערדעראציע פון די יידישע קהילות, אנטוויקלט אין רומעניע. אין ראם און א פרעסע-קאנפערענץ, וואס איז פארענקומען אין זעלבליקן טאג, האט דער רב הראשי שליט"א באריכט די פרעסע-פאר-שטייער פון אמעריקע וועגן דער עטטיקייט, און די רעאליזירונג פון דער יידישער קהילה פון רומעניע, באזונדערס וועגן דעם הילף-פראגראם פאר די זקנים, קראנקע און אן משפחות. א סאציאלע עטטיקייט פון טיפער מענטשלעכקייט, אנטוויקלט דורכן דושיקאט מיט דער באטייליקונג פון דער פערדעראציע פון די יידישע קהילות, מיט דער פלעטני-דיקער פארשטענדיקונג מצד דער רומענישער מלוכה. דער רב הראשי האט פארענטלעכט פאר דער פרעסע די העלדישע באמאנוגען פון רומעניע כדי צו באזייטיקן די פאלגן פון דעם גרויסן ערד-ציטערניש פון 4טן מערץ, ווי אויך די מאסמילען וואס זענען אין דער היינטיקן אנגענומען געווארן אין ראם פון דער יידישער קהילה. די פארשטייער פון דער פרעסע האבן געשטעלט מערער פראגן, באקומענדיק פולשטענדיקע אויפקלערונגן.

דעם 13טן אפריל האט דער רב הראשי שליט"א זיך באטייליקט אין דער מסיבה, וואס איז געגען געווארן לכבוד אים פון דער אמטיידעפאמישן ליגע - בני-ברית, אין זעל-ביקן טאג האט ער גענומען דאס ווארט אין אן עטלעכער פאראומלונג, ארגאניזירט דורך יוניטעד דויד וואסאדא אפיל. די רעדע איז גאנצע-פאלט געווארן מיט גרויס אינטערעס.

וואוויק (17טער אפריל) האט דער רב הראשי שליט"א געהאט א פארשטענדיקע געשפרעך מיט הרב אליעזר פארמאנאלי שליט"א (קולעווער רב), וועלכער האט איבערגעשיקט וויין ברכה פאר די רומענישע יידן און די קהילות. אין זעלבליקן טאג האט דער רב הראשי שליט"א

וואוויק (17טער אפריל) האט דער רב הראשי שליט"א געהאט א פארשטענדיקע געשפרעך מיט הרב אליעזר פארמאנאלי שליט"א (קולעווער רב), וועלכער האט איבערגעשיקט וויין ברכה פאר די רומענישע יידן און די קהילות. אין זעלבליקן טאג האט דער רב הראשי שליט"א

וואוויק (17טער אפריל) האט דער רב הראשי שליט"א געהאט א פארשטענדיקע געשפרעך מיט הרב אליעזר פארמאנאלי שליט"א (קולעווער רב), וועלכער האט איבערגעשיקט וויין ברכה פאר די רומענישע יידן און די קהילות. אין זעלבליקן טאג האט דער רב הראשי שליט"א

וואוויק (17טער אפריל) האט דער רב הראשי שליט"א געהאט א פארשטענדיקע געשפרעך מיט הרב אליעזר פארמאנאלי שליט"א (קולעווער רב), וועלכער האט איבערגעשיקט וויין ברכה פאר די רומענישע יידן און די קהילות. אין זעלבליקן טאג האט דער רב הראשי שליט"א

וואוויק (17טער אפריל) האט דער רב הראשי שליט"א געהאט א פארשטענדיקע געשפרעך מיט הרב אליעזר פארמאנאלי שליט"א (קולעווער רב), וועלכער האט איבערגעשיקט וויין ברכה פאר די רומענישע יידן און די קהילות. אין זעלבליקן טאג האט דער רב הראשי שליט"א

וואוויק (17טער אפריל) האט דער רב הראשי שליט"א געהאט א פארשטענדיקע געשפרעך מיט הרב אליעזר פארמאנאלי שליט"א (קולעווער רב), וועלכער האט איבערגעשיקט וויין ברכה פאר די רומענישע יידן און די קהילות. אין זעלבליקן טאג האט דער רב הראשי שליט"א

וואוויק (17טער אפריל) האט דער רב הראשי שליט"א געהאט א פארשטענדיקע געשפרעך מיט הרב אליעזר פארמאנאלי שליט"א (קולעווער רב), וועלכער האט איבערגעשיקט וויין ברכה פאר די רומענישע יידן און די קהילות. אין זעלבליקן טאג האט דער רב הראשי שליט"א

חסידים דערציילן

ווי א פערד מיט די קאפעטעס

און צווישן יענעם וואס אנדערע געבן אים. אויך דאס בין איך נישט ביכולת צו דער- קלערן, די סיבות ווערען. אבער א פאסט איך, אז מיט וויסל דער מענטש פאפאראציע וועט פונקט איין דער זעלביקער פאפאראציע וועט ער אונטערנעמאס ווערן פון די אנדערע. אחתא ווילט זיך נישט זאגן, אז דער קינסט- לער דארף נישט זיין באהאנדעלונג וועגן זיין ווערט. דאס טאקע יא. אבער ער טאר נישט זיין. באהאנדעלונג וועגן זיין, "איבערשאצן". דאס אונגליק איך אבער איך דעם, וואס דאס "איבערשאצן" שפאצט אויף איך יענע מוחות, און איך יענער צייט, ווען זי הייבן זי, "הערן", אז זי וועגן נישט די איינציקע אויפן דער- קיילעך, אז סע וועגן פאראן אויך אחוץ זי, דאס אבערשאצן איז פונקט אין דער הויפט-קאפ פראפאראציע מיט דער אביעקט- ווער ווייטגעקייט.

קודם הייבט מען א מען איך דער, בעסטער איז זיין סביבה. דערנאך, ווען די כוחות ווערן א ביסל אפגעוואכט, הייבט מען אן פון צייט צו צייט באטערן, אז סע האט על-פיו טעות גענומען מיט א האלבן טאן העכער צי געווען, דערנאך, אז סע צייט צייט דערהערט זיך ווי א ווייטקער פיינליכער היינעריקער גרייך, וואס האט זיך ווי אויף להכעיס ארויס- געכאפט פונעם גארל. ער גופא האט ער אויך איך אכט גענומען? אויפריכטיק קאן מען אויך דער פראגע-פנט- פעלן איך מיט "יא" און איך מיט "גיי". אבה, קודם א ביסל היינעריקער מיט "גיי", דערנאך, מיט דער צייט, קאן מען שוין לעבן נישט ענטפערן מיט "יא", נאר מיט אן אנטשלאס- נעם, "גיי".

ער האט עס טאקע נישט געוואלט אין אכט נעמען, אדרבה, וואס מער ער איז געוואקסן איך די יארן - אלץ היינעריקער איז ער אונטערגעגעבן איך זיין מדרגה - אבער גע- האלטן האט ער זיך אלץ ווייטקער, "געהאלטן". קודם האט ער, געהאלטן, זיך האלטן פארן בעסטן, דערנאך האט ער אנגעהויבן, "גלייבן", אז ער איז טאקע דער בעסטער אין דער גא- צער מדינה, דערנאך האט ער "געהאסט" אז ער איז דער בעסטער אויפן גאנצן קאנטענענט, דערנאך איז ער געווען "איבערצייגט" אז ער איז דער בעסטער אויף דער גאנצער וועלט. האט ער טאקע געהאלטן אין איין איבער- חורן, אז ער איז דער גרעסטער חורן פון דער וועלט, נאר... נאר ער האט שוואים, אלץ אן אינסאנס וועגן זיינע כוונות און ווילן דאס נישט אנערקענען.

איז עס מעגלעך, אז אויף דער גאנצער וועלט זאל זיין איין איינציקער, "גרעסטער" חורן? אבער איך ערעגט וואו נאך פאראן כאטש נאך איינער, איין איינציקער, "גרעסטער" אפער איז ערעגט וואו נאך פאראן נאך איינער איז דער זי וועלט נישט גענוג גרויס, טראץ די מאדערנע שטעלע איינציקער-מאטעלן, טראץ די קאמפליקטע שיינן, אז סע זאל זיין פלאץ פאר, לאמיר זאגן, נאך צוויי-דריי גרעס- טע חורנים? און וואס זאל נישט זיין קיין ארט, צי אפילו ערטער. פאר צענדליקער "גרעסטער" חורנים?

ווען א מענטש (א חור, א קינסטלער איז דאך סוף-כל-סוף אויך נאר א מענטש!) דער- גייט צו דער מסקנה, אז נאר ער איז און קיין אנדערע וועגן שוין נישטא - איז עס א סימן, אז ער איז נישט דער, וואס ער וואלט געוואלט זיין.

...אין א ארמיי וועגן פאראן פארשידענע ראנגן פון א פשוטן לעלער, אן אונטער- אפיציר, אז אפיציר, א הויכער אפיציר, א גע- נעראל און ביו א מארשאל, כמעט אזוי איז עס אויך אין היינטיקן לעבן. אזוי זאל עס געווען "בעסט" און מסתמה וועט עס אזוי זיין אויך "גארטן".

בכלל איז דאס קיין מאל קיין פאפאציע נישט געווען. סע ווערט א פראבלעם, איך יי- דישע פאלן, ווען דער אפיציר "האט" זיך פאר א גענעראל, איך יענער מינוט איז ער א ראפגעפאלן פון דער מדרגה (מע קאן עס גאנץ אפן אונזרן, "געוועלטהעכע ליטערע") און ער איז פאקטיש, פארשטייט זיך א טראץ זיין אייגענעם ווילן, פיל נידעריקער ווי דער אונ- וואלף טאמבור

אמאל איז געווען... געווען וועגן זי ווייזט ביל מיני. מע קאן דאך אבער נישט דערציילן סתם אזוי, איך דער וועלט אריין, וועלן מיר זאגן, אז אמאל איז געווען א חור, מיט א שוין קול, וואס שטערט קאן שוין נישט זיין.

סע קאן שוין נישט זיין! דאס איז שוין א ביסל א נומא. גארנישט אויף דער וועלט איז נישט דאס "שענסטע", צי דאס "בעסטע", תמיד וועט זיך געפונען, אויך ביים בעסטן ווילן, אז עס איז פאראן "שע- נערס" צי, "בעסטערס". פאר וואס וועט זאגן איך "שענער קאן שוין נישט זיין?" וועלן עס געטעפערן, אז נישט איך האב עס געוואלט אלנמאלס בין נישט איך געווען דער, וועלכער האט עס צו ערשטן מאל געזאגט. איך האב עס בלויז איבערגעזען. געזאגט האט ער גופא עס געזאגט, אפילו נאך דע- מאלט ווען ער אליין האט עס אפערט אויך נאך נישט איך גאנצן געגלייבט.

ווען ער איז נאך געווען א יינגל, פון א צענדליקער יאר, האט ער געזאגט אין סאר. דעמאלט האט ער געהאט א זיס סופא-שטי- מעלע. אמת, א שוין קולעכל. דאס איז געווען פערקענט פון יעדן וועמען מע האט גע- פרעגט. נאך דעם ווי מע האט אים געהערט, בסרט ווען ער האט געהאט צו זינגען א פסוק, צוויי אין "סאף". אבער אויך אין סאר, צווישן די אנדערע שיינע קינדערישע צי שפע- טער יונגלעכע שטימעס, האט ער זיך ארויס- געהויבן און זיך "אנגעווען" איבער די קעפ פון זיינע חברים.

פארשטייט זיך, אז דאס האט "אנגעווען" איז מעטאפאריש געזאגט. ווילן אנגענוען האט מען אים בילל נישט, ווילן ער איז געווען א נידעריקער. פיל נידעריקער ווי זיינע כוונ- הרים פונעם וועלכער ער האט אבער געזאגט "אנגעווען" ווילן מן קאן דאך נישט זאגן "אנגעהערט".

מאדע: דעמאלט, נאך איך יענע יארן, ווען מע האט אפערט א געקאנט זאגן, אז צווישן אלע פונעם כרא איז ער דער בעסטער - דע- מאלט איז אים אפילו איך זיינען נישט געקו- מען אז ער זאל, "היינען" אז ער איז דער "בעסטער" זינגער, אז ער האט דאס "שע- נער" קול.

דעמאלט - ווען ער האט עס טאקע אפער געהאט, דאס שטעטע קול, איז ער געווען מער עניוהדיקער.

מיט דער צייט אבער, האט פאסירט דאס אומפאמיליכע. עס קאן דאך קינער נישט בלייבן אויף תמיד מיטן קינדערישן, צי אפילו מיטן יונגלעכען קול. קינער קאן נישט אויס- מיינן דעם גורל, אז ווען עס וועט אריין זיך די יארן פון ערב א דערוואקסענע, היינט זיך אן צו ביטן דאס קול. קודם איז עס א מין היינעריקער קלייטש, איז פון א געזונט ווען מע ווארט עס. דערנאך, מיט דער צייט, וועט עס פארהאנדעלט אין א גאנצירישן שווייז. ביו צו עס סטאביליזירט זיך, אדער-אדער. אדער מע באקומט א קול פון א געצייטיק- טער מערעישטיק, אדער, חלילה, מע פארלירט לחלוטין די שטימע און עס איז אויס כיטו זינגען.

דאס גאנצע וועגן איך כרא, בעת די קינ- דערייאר, בלייבט נישט מער ווי איך זיך זינגען, וואס ווערן מיט דער צייט פארגעסן אפילו פון אים גופא.

אונדזער חורן האט טאקע נישט געהאט דאס טרויער-יקע מול. ער האט, וואס א אמת, פארלירן דאס יונגלעכע שטימעלע, ער האט אבער אין א קעלעכער קורצער צייט עס אויס- געבירט אויף א רעזעקטיוו פראגראם.

נאך מער, אפילו זיין געוויקט איז דער- הויבן געווארן. ער איז אויסגעוואקסן א הוי- כער און. איז עס וואלט געוואלט קאן מען עס נישט דערקערן, פאר וואס ער איז געוואקסן פיל מער איך זיינע און, ווען איך די אויגן איך יענע וואס אלבן אים געהערט זינגען. איך איבער קאן עס נישט דערקערן, ווילן איך ווייס נישט די שיינען צווישן דעם וואס מען איז, איך דער אמת, ון צווישן דעם וואס מען האלט זיך. אז מען איז איך מיין אז בלויז א קאן עס נישט דערקערן, אבער איך בין זיכער אז סע וועגן פאראן אועלכע שיינען, איז עס דער די ערשטע דערשיינונג, וואס אפילו די ווייטשאפט קאן זיך נאך נישט דער- קלערן!

נאך מער, איך בין זיך אז עס א פאראן א שייכות צווישן דעם וואס מען איז איך דער אמת און דעם אמת וואס מען גיט זיך גופא

אונדזער דאקטער

פון וויקטאר רוסו

מייע פאציענטן. יעדן טאג בין איך געווען אויך אין טראמאיי נומער 16, וואס איז דער- גאנצען ביוט סאלטשאק, וואו סע האט זיך דער- מאלט געענדיקט בוקארעסט.

— וועלכע וועגן געווען די מיינסטע קראנק- הייט, וואס איך האט באגעגנט ביי אייערע פאציענטן צי יענער צייט?

— סע וועגן געווען אפערלי, אנשטענדי- קע, פלעגמאנען, סעפטעמיען, מיט פאטאלע פאלן, וויל דעמאלט איך נאך נישט דערפונדן געווארן נישט די סולפאמידן און נישט די א- טיבאטיקן, און וועגן געווען די קראנקהייטן פון ארעמקייט און דחקות, איך ערשטער ריי טרעכערקאלן. גאנצע משפחות וועגן אונטער- געשטן געווארן פון דער דאזיקער אומרמה- נותדיקער מחלה. נאך אזוי פיל יארן, דערמאן איך זיך נאך היינט מיט אזוי פיל ווייטקע וועגן דער משפחה פון א מויערער - דער פאטער די מוסער און 2 קינדער - וועלכע וועגן אויסגעשטארבן אין א קורצער צייט...

— ווי אויך האט זיך ווייטער אנטוויקלט אייער קריער?

— פיל יארן, ביז 1940, בין איך געווען דער דאקטער פון די שול פון דער "ידישר" קהילה, "לעבער רעמאן" און "קאפא און קארלינג לעבן". אויך דא בין איך געווען פנים אל פנים מיט דחקות און ארעמקייט, וואס רעדנדיק וועגן קינדער, האבן געהאט נאך א דראמאטישערן אויסזען. דער רוב פון זיי זע- נען געווען בלייכע, ראכטישע, שלעכט גע- שפייזטע, איינעקע ממש הונגעריקע, וועגן געווען מחוץ לדרך הטבע שלעכט געקליידט, פיל פון זיי וועגן ווייטער געקומען אין שול אן א מענטשעלע, מיט צעריסענע שיד... סע האט גע- ריסן ביים הארץ זיי אנטוויקען. די באמייאנ- גען פון דער קהילה, פון די וואוילעטיקע פאראיינען האבן קיין געקאנט לינדערן די לידן.

— אויפן טונקעלן הינטערגרונט פון דער פארגאנגנהייט, שטעל איך מיר שאר אז די היינטיקע טעטיקייט אייערע גיט איך מער סא- טיפאקציע, אויב מע וויל קאן מען זאגן אז דאס איז א מין רעוואנסע צו אז עבר, נישט אזוי?

— באמת, האלט איך עס ווי א באזונדערע זכיה. איך אלע היינטיקע איז דער סוף פון מיינ מעדיצינישער קאריערע לגמרי אן אנדערער גלבי דעם אנהייב, עס איז א גרויסע פרייד מיר איך זאל זען טעגלעך זקנים פון 80 יאר, 85 און 90, צו מאל נאך עלטערע, וואס האבן נישט די דאגות פון שוין, מלבושים צי א- דערע, וואס וועגן אונטער שטענדיקער אויפ- זיכט פון גוט קוואליפירטע דאקטוירים, איך געווענענען צו זייער אומפאפולער נישט איין מאל ווען אזא אכציק יעריקער אדער גיינציק יעריקער געפינט זיך אין אונדזער קאבינעט דערמאן איך זיך אין פרעזידענט פונעם פאר- איין "אינדולדזשענצא", מאסקאוויטש, וועלכער פון 32 יאר פון א סעפטעמיעשע אינסעקציע ביי אן אויג.

— באשרייבט מיר, איך בעט אייך, די טע- טיקייט פון א געוויינטלעכן טאג...

— מיי ארבעטס-טאג היינט איז אן מיט א באוון איך דער זייט פון די ארויסגעפאלע- נע געוויינטלעכע צווישן 8 און 10,30 אויבער. דאס זעלביקע טוען אויך מייע קאלעגן, אזוי אז במשך פון א חודש ווערן באזוכט דאס רוב פון יענע וואס געפינען זיך ביי אונדז פאר- שרייבן, פון 11 אויבער אן נעמען פון אויך איך פאציענטן קאבינעט פון דער פעדעראציע פון דער וואסילע אדאמאקע גאס 9. איך ווייסט, אז לעה-עלה איז די מעדיצין-דינסט אין דעם בניין ביי דער גרויסער שול. נאך דעם ווי דאס ווארטזאל האט זיך אויסגעליידיקט, בלייבן מיר, דאקטוירים, כדי צו מאכן די רע-עראטן

— ווי א דאקטער, ווייטט איך כמעט אלץ וועגן אייערע פאציענטן. וואס האט געווען אויב אייערע פאציענטן זאלן געווארן ווערן מיער וועגן זייער דאקטער בוך, ווער זענט איך הער דאקטער ארטור מיינעווא?

— איך בין דער הויפטדאקטער פונעם אפ- טיל פאר מעדיצינישער הילף ביי דער פעדע- ראציע פון די ידישע קהילות. צוזאמען מיט מייע קאלעגן האבן מיר אונטער אונדזער אויפ- זיכט 2630 עלטערע מענטשן, פון 70 יאר און העכער. צווישן זיי, 10 האבן איבערגעשטיגן די עלטער פון 90 יאר.

— גאן דער עלטער, שטעלן די פאציענטן נאגן זיכער נישט וועלט דעם דאקטער אין פארלעגנהייט: ער דארף בלייכעצייטק וויין אן אינטערניסט, א ספעציאליסט און, אונדז איך א געראטריסט... עס איז נייטיק אז לענגער דערמאנען כדי צו קאנען ענטפערן די פילמא- קיע באדערפענישן. אגב, וואס א סטאש האט איך אין דער פראפעסיע?

— איך בין דאקטער זינטן יאר 1931. ווי נאך איך האב געענדיקט דעם מעדיצינישן פא- קולטעט פון בוקארעסט האט איך מיר געעפנט א קאבינעט אין סאטמארעש-פירטל, איך דער גיס לעדוויסלאטארויל 3.

— און וועלכער איז דעמאלט געווען דער סטאטוס פון א יונגן דאקטער אין קאלעא ווא- קארעשט?

— סע וועגן געווען יארן פון גרויסע עקא- גאמישע קריזעס, די באפעלערונג פונעם פיר- טל האבן שווער גלייטן און זייער ווייניקע פון צווישן זיי האבן זיך געקאנט דערלויבן דעם לוקס באהאנדעל צו ווערן פון א דאקטער צי צו קויפן א מעדיצין. די גוסטיקע נייטארין פון די ראמאנען פונעם שרייבער פעלץ איז נישט קיין אלעווארע, נאר א טיפישע פיגור פאר יע- נער תקופה. איך האב זי באגעפנט אזוי פיל- מעל איך די יארן פונעם אנהייב פון מיינ קא- ריערע, אז סע האט זיך מיר איינגעקריצט אין זכרון ווי א סימבאל פון יענער צייט.

— איך מיינ, אז סע וועגן געווען אינטע- רעסאנט און איך זאלט זיך אלץ די באציאונגן וואס האבן זיך דעמאלט געשאפן צווישן א דאך טער, און פאציענטן פון קאלעא וואקארעשט. דאס איז א פראגע וואס פארערט אן איין- כותדיקן ענטפער, וויל דער מצב איז געווען א קאמפלעקסער. אויב איך וועל זיך פאררירן אויף מיי פרעווענלעכער דערמאנונג, זאלט איך דערמאנען אז כדי צו שאפן א צוגאנג צו מעדיצינישער הילף, האט דער צוריקגעשטאנע- נער וועל פון קאלעא וואקארעשט זיך פאראיי- ניקט, געוויינטלעך לויט דער מלאכה, אין אזוי גערופענע, "הברות", פון קעגנזייטיקער הילף. סע וועגן געווען פיל אועלכע פאראייניקט, מיט וועלכע סע וועגן פארבונדן מייע גאנציקע דער מעדיצינישער קאריערע. איך ווייס נישט ווי אזוי עס איז געשען, אבער ווי א יונגער דאקטער בין איך מיט א מאל געווארן דער דאקטער פון נישט ווייניקער ווי פון 12 אועל- כע פאראייניקט.

— אין דעם פאל שטעל איך מיר פאר דאס ווארט-זיכער איבערפולט מיט פאציענטן...

— לאמיר, נישט איבערשרייבן! אועלכע פאר- איינען פון קעגנזייטיקער הילף האבן אפט מאל געצייגט עטלעכע פון מיטגלידער, אזוי, מלשל איז געווען דער פאראיין, "אינדולדזשענצא", פון די האנדלס-אנגעשטעלטע, "אומניטאס" פון די קעלערס, "דיי האט", פון די פעלדערס. איך דערמאן זיך אז סע וועגן נאך געווען פאראייניקט פון שטוב-מאטער, הענדלער פון אלטע מלבושים און אזוי ווייטער, עס איז אויך געווען א פאראיין פון ווייטערע, וויל דעמאלט וועגן נאך געווען אין בוקארעשט פיאסערעס...

— אונטערנעמאנט. איך האט געקאנט "ידישע קוסשענס?"

— אונדז, איך דערמאן זיך אז זיי האבן געוואונט עק גאס מאטילאר, ביי אבא, נישט איין מאל האב איך אריבערגעטרעטן זייער שוועל פון די קליינע הייטער, מיט א ריח פון שיימל און שווייס...

— מיט וואס זענט איך געגאנגען צו די קאנטראלעציע? מיט א דראקשע?

— הערט א מעשה! מיטן טראמאיי און צו פוס צו מיינסט האב איך געצייגט דעם טראמ- וויי נומער 19, וועלכער האט דעמאלט געהאט דעם וועג פון דער פילאנטראפיעגאס ביז סוף נודעשט. דאס האבן געוואונט דאס רוב פון

